

קובץ
עיינות
ורעהזרות

יוצאים בבקעה ובהר

מאמרים ביאורים
ועיונים בלקו"ע תורה נ"ז

קובץ ב' חלק ב'

קובץ
עיינות
ורעהזרות

יוצאים בבקעה ובהר

מאמרים ביאורים
ועיונים בלקו"ע תורה נ"ז

קובץ ב' חלק ב'

הודפס והופץ בסיוע הארגון החשוב
תמימי דרך

©

כל הזכויות שמורות

להערות והארות ניתן
לפנות לאימייל

oir19448@gmail.com

או בפאקס 02-5823828

או להשאיר הודעה

במספר 0733516697

עימוד: צהר

+972-2-628-6660

תוכן הענינים

א	מבוא
ד	הרה"ח ר' יעקב מאיר שכמר שליט"א - מלוכה אמיתית
י	הרה"ח ר' משה קרמר שליט"א - בהירות ביסודות מאמר 'וביום הכיכורים'
יג	הרה"ח ר' שאול סירוטה שליט"א - להשיב המלכות למקומה
יט	הרה"ח ר' שלום מייקוף שליט"א - ממון ישראלי
לא	הרה"ח ר' אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א - רמזי פסח על פי תורה נ"ו
לז	שבילי הנאולה
מג	תשובות לשאלות שנשאלו בקובץ א' - נ"ו
נב	ר' בנימין זאב חשין הי"ו - ביאור משולב צח וקל בספר ביאור הליקומים

מבוא

"ועיקר תעלומת סגולתיהם היא להצמיח גאולתינו ופדות נפשינו"

הנה ימים באים ובחסדי השם יתברך כי גברו זוכים אנו לראות איך בתקופת אחרית הימים הללו, כאשר החושך יכסה ארץ ובתוקף התגברות מימי המבול הזידוניים והניסיונות הנוראים המאיימים להטביע את ספינת כלל ישראל, הרי שזה לעומת זה החלה להתעורר רוח טהרה מלאת תשוקה להיאחו באילן ועץ החיים, ואלפי נפשות יקרות בכל אתר ואתר מכל החוגים והגוונים, הולכים ועוסקים ומעמיקים ומחדשים חידושים נפלאים ומאירים בתורות הקדושות של רבינו הקדוש הנחל נובע מקור חכמה זיע"א.

ואולם כל בעל נפש מבין שכל ההתעוררות מן שמיא הזאת נועדה לתכלית עליונה להחיש את התיקון השלם אליו נכספת נפש כל חי מימי בראשית, כי על כן כבר נודע השערים שכלל התורות הנוראות וההשגות אלקות שגילה והמשיך רבינו הקדוש יש להם יעוד נשגב אליהם הם מכוונים. וכפי שהם מבוארים בשיחתו הבהירה של רבינו הק' (חיי מוהר"ן):

"נשמע מפיו הקדוש שאמר, שהספר הקדוש שלו לקוטי מוהר"ן שיצא בעולם, הוא אתחלתא דגאולה. ואמר: מאחר שיצא בעולם, אני חפץ מאד שילמדו אותו, פי צריכים ללמד אותו הרבה עד שיהיה שגור בעלפה, פי הוא מלא מוסר והתעוררות גדול מאד להשם יתברך, אשר אין ערך אליו. אחר כך אמר בפרוש, שהלמוד בחבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאולה, במהרה בימינו אמן".

והמבאר הגדול רבי אברהם בר"ן זצ"ל בפתיחה לחלק החמישי מספר 'כוכבי אור' (הנקרא בשם "תפארת הליקוטים"), אחרי שמאריך הנפלאות ורוממות התורות שבספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן ובסגולותיהם המופלאות, כותב הוא: "ועיקר תעלומת סגולתיהם, היא להצמיח גאולתינו ופדות נפשינו, שמחמת זה נשמע מפיו הקדוש שהספר שלו הוא אתחלתא גאולה".

ואמנם יש והדברים נאמרים במאמר באתגליא, וכבר בפתח וראשית התורה הכל צופים בכוונת המכוון להאיר עלינו כבר עכשיו מהארה שלעתיד,

ולדוגמא: בתורה ב', הפותחת "כי עיקר כלי זיינו של משיח הוא התפילה" ובתורה ד' "כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו זאת הבחינה היא מעין עולם הבא" ועוד כיוצא בהם כגון בהתגלות השלום שיהיה לעתיד וכו'.

אכן ברוב המאמרים והתורות נדרש הלומד המבקש לחתור בעצמו ולחפש בחיפוש אחר חיפוש ולחשוף את התגלות רוחו של משיח המנשבת ומרחפת על פני מימי תורתו הק', אשר ממנה תוצאות חיים לקיום התורה והעצות הגנוזים, לרפא את הנפש, לחדש את רוח הלומד ולהאיר את נשמתו באמיתת האור הגנוז בתורה שעוסק בה.

וכבר האריך בזה הגה"ק רבי נחמן מטשעהרין זצ"ל בספרו "פרפראות לחכמה" (בביאוריו לתורה ט"ו 'אור הגנוז') לעורר את לב המעיינים וההוגים בספר הקדוש על ענין זה וכך לשונו שם:

"אמר המחבר, באתי להעיר לב המעיין שישים לבו היטב למאמריו הקדושים ז"ל, שעל פי רוב מדברים מענין עולם התיקון ומהמשכת ההנהגה שלעתיד, ומהגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו, וכן כל כיוצא בזה כי זה כל הפצו וכל ישעו ז"ל להאיר האמת בעולם, ולהמשיך הארה שלימה ואמתית מעין ההנהגה שלעתיד.."

וכך הוא הולך ומבאר שם באריכות ובפרטיות את התורות הראשונות איך תוכנם בפנימיותם נועדו להאיר את הארה שלעתיד.

ובעצם ככל החזיון הזה נמצא ורואה להדיא כל מי ששוקד ורגיל בדרושי וחיידושי מוהרנ"ת זי"ע, איך ברבים לאין ספור, וביותר בהלכות שמרחיב בביאור התורה עליה מיוסדת ההלכה ובבירור דרכי פלאי העצות שבה, הרי שסוף דבר והלכה היא ששלימות התיקונים הנמצאים בהשגות התורה נזכה לזה רק בעת יגלה אלינו נשמת משה משיח. [ועוד חזון למועד לקבץ ולסדר מכל מרחבי ה'ליקוטי הלכות' את ענין זה על כל תורה ותורה].

וביותר הפליא עצה הגדיל תושיה אדונינו המאור הגדול רבי אברהם בר"ן זצ"ל, בספר הגדול "ביאור הליקוטים", כשהוא חותר ומעלה בכל תורה ותורה שהעמיק וחיידש, את התנוצצות אורו של משיח הגנוז בה, וכפי שיסד בכלל התשיעי: "בדבר השגותיו והודעותיו ברוממות הצדיק ותורתו, סובב כוונתו על יחידי הדורות [כרבי שמעון בר יוחאי והאריז"ל, ובעיקר לא יהיה כוונתו ברובם ככולם, זולת על משה משיח בעצמו, שאנו מחכים אליו]:

ובימים אלו בהם הולכים ומעיינים תמימי דרך בכל קצווי תבל, בתורה הזמנית הנבחרת לחודשי הגאולה אדר וניסן, תורה נ"ו "וביום הביכורים", אשר כל ההוגה בה ימצא קישורים והקשרים לרוב, וקול דודי דופק בו לעורר לבנו להשתוקק להתגלות רוח אפינו משיח ה', וכאשר מגלה רבינו הק' בהלבשתו את השגתו על הפסוק "וביום הביכורים" על ענין המלכות שפתח בה שבעיקר יסובב על אותו יחיד ומיוחד אשר כל נשמות ישראל וצדיקי הדורות יונקים מאיתו ונכנעים תחתיו שעליו נאמר: "אף אני בכור אתנהו עליון למלכי ארץ". - ואשר "זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו" - בו מסתיים תכלית התורה והמאמר.

תקוותינו איתנה שבעזרת השם יתברך בקובצים הבאים נקדיש מדור מיוחד לחרוט עלי גליון את אשר העלו מפרי הגיונם הלומדים הנכבדים, בתוצאות החיפוש והביקוש אחר רוח קדושו וחיותו ונצחיותו החבויים בפנימיות המאמר והתורה.

מלוכה אמיתית

"ובימים הבפורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה בשבעלתיכם מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבדה לא תעשו" (במדבר כח, כו). פי יש בכל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּחִינַת מַלְכוּת. וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹ בְּחִינּוֹת מַלְכוּת. יֵשׁ שֶׁהוּא שׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ [גַּם הֵיא מְלוּכָה, כִּי הוּא בַעַל-הַבַּיִת בְּבֵיתוֹ, וּמִנְהִיג שֵׁם מַלְכוּת], וְיֵשׁ שֶׁהוּא מוֹשֵׁל בְּיוֹתֵר. וְכֵן יֵשׁ שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל הָעוֹלָם, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שְׂיֵשׁ לוֹ, בְּבְחִינּוֹת "שְׂרֵי אֲלֵפִים וְשְׂרֵי מְאוֹת וְשְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֹת" (שמות יח, כה). וּבְחִינּוֹת הַמַּלְכוּת הַזֹּאת שְׂיֵשׁ בְּכָל אֶחָד, הֵיא בְּאַתְגְּלִיָּא וּבְאַתְפְּסִיָּא [כלומר, כְּמוֹ שְׂבַאתְגְּלִיָּא יֵשׁ לוֹ מַלְכוּת, שֶׁהַכֹּל רוֹאִים זֹאת, כֵּן יֵשׁ מַלְכוּת בְּאַתְכִּסְיָא, שְׂאִין הֵיא נְרֵאִית בְּגִלּוּי אֵלֵא הוּא מוֹשֵׁל עֲלֵיהֶם בַּסֵּתֵר, כְּדִלְהֵלָן]. 'בְּאַתְגְּלִיָּא' הֵינּוּ הַמְּשַׁלָּה שְׂיֵשׁ לְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ - שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל אֵלוֹ הָאֲנָשִׁים בְּאַתְגְּלִיָּא כְּפִי בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שְׁלוֹ כְּנ"ל. 'וּבְאַתְפְּסִיָּא' הוּא, כִּי גַם יֵשׁ לְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ בְּחִינַת מַלְכוּת בְּאַתְפְּסִיָּא, דְּהֵינּוּ שְׂאֵף שְׂבַאתְגְּלִיָּא נְרָאָה שְׂאִין לוֹ שׁוּם מְמֻשָּׁלָה עַל אֵלוֹ הָאֲנָשִׁים, עִם כָּל זֶה בְּאַתְפְּסִיָּא וּבְהַעֲלֵם גְּדוּל הוּא מוֹשֵׁל עַל אֵלוֹ הָאֲנָשִׁים, כִּי נִשְׁמָתָם הֵם תְּחַתִּיּוֹ וְנִכְנָעִים תְּחַתִּיּוֹ. וְגַם זֹאת הַבְּחִינָה שֶׁל מַלְכוּת בְּאַתְפְּסִיָּא הֵיא לְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, בְּבְחִינַת 'שְׂרֵי אֲלֵפִים וְשְׂרֵי מְאוֹת' וכו' (תורה נו אות א).

ענפים נוספים. ובאיתכסיא הרי הוא בעל-הבית על ענפים אלו, על אף שאינו לו שום ידיעה מהם.

מעשה דרבי פרידא

ידוע מעשה חז"ל (עירובין נד:): על רבי פרידא שהיה לומד עם תלמידו ארבע מאות פעמים, והיתה זו מסירות נפש גדולה עבורו,

מלכות באתכסיא - הצדיק מאיר לנשמות שבבעלותו

מובא מהאר"י הק' (הובא להלן מקומו), שהנשמות הם בדוגמת אילן שיש לו הרבה ענפים, וכל ענף הוא כמו אילן בפני עצמו שיש לו הרבה ענפים נוספים, והענפים שתחתיו אף הם בגדר אילן שיש להם ענפים. נמצא שכל אדם הוא בגדר ענף שיש מתחתיו

כלומר שמשכר המצוה הגדולה שלו, שגילה סבלנות ומסירות אין קץ, ולא הקפיד על כבודו וזמנו, והקריב עצמו למען תלמידו זה, הגם שהיו לו תלמידים רבים נוספים, הקדיש את כל זמנו עבור התלמיד החלש הזה - המשיך בכח זה הארה גדולה ונצחית לכל הנשמות הקשורות ותלויות בענף שלו, כך שלא דוקא אנשי דורו ממש החיים אתו יזכו לאותו שכר, אלא גם כל הדורות הבאים אחריו וגם דור זה ועד ביאת המשיח, כל מי ששייך לענפיו של רבי פרידא יזכו כולם לתיקון השלם. עד כדי כך גדולה הארת כוח הצדיק להאיר בנשמות הקשורות אליו.

וזה נקרא 'מלכות באתכסיא'.

דבר חטא המשפיע לרעה לנשמות השייכים אליו

אנו מוצאים גם להיפך, שיש וגורם רעה לנשמה הקשורה אליו ע"י שהוא נכשל בחטא. מובא סיפור מהבעש"ט הק', כאשר אירעה פעם רציחה באחת הערים ע"י גזלן רוצח - הוכיח הבעש"ט את אחד מתלמידיו בדברי מוסר, שליהוי ידוע לו כי אשמת אותו רצח תלויה בו, וכי הוא הרג את הנפש חלילה.

התלמיד הזדעזע מדברי המוסר הנוראים של הבעש"ט, ולא הבין כלל איזה שייכות יש לו לרצח שאיזה גזלן ביצע במקום מרוחק. הבעש"ט הסביר לו, כי אותו גזלן רוצח הוא אחד מהשייכים לענפי נשמתו, והיות שאותו תלמיד בא כמה פעמים לידי כעס ע"י מאן-דהו שהרגיז אותו. ואותו הכעס הכניס באותו גזלן, מענף נשמתו, כעס גדול כזה עד שהגיע לידי רציחה ממש.

כי היה רבי לתלמידים והקדיש זמן כה עצום ורב לתלמיד אחד שנזקק ללימוד ארבע מאות פעמים! ורבי פרידא ראה בזה כחלק מתפקידו הקדוש של מסירת התורה לדורות, ובפרט שלתלמיד היה רצון עצום בלתי מוגבל לזה. קרה פעם ורבי פרידא הזדרז לדבר מצוה, והתלמיד לא הבין את הלימוד גם לאחר ד' מאות פעמים. לשאלת רבי פרידא מה יום מיומיי, השיב התלמיד, שהרגיש שהרבי ממחר לדרוכו, וכל רגע חשב שהנה כבר הולך הרבי, וזה גרם לו להסיה דעתו מהלימוד. ביקש ממנו רבי פרידא שיתן דעתו וחזר ולמד עמו ארבע מאות פעמים נוספות!

פעולתו זו של רבי פרידא עשתה רושם גדול למעלה, ועל כך נשאל משמיא, איזה שכר הוא רוצה עבור זה; אם לחיות ארבע מאות שנה, או שהוא ודורו יזכו לחלק לעוה"ב. בחר רבי פרידא באפשרות השניה, שהוא ודורו יזכו לחיי העוה"ב. אמר הקב"ה, תנו לו זו וזו; גם עוה"ב, וגם חיים ארוכים של ד' מאות שנה. ואכן בסדר הדורות מובא שרבי פרידא האריך ימים מאד וחי מסוף תקופת בית שני עד עבור כל תקופת האמוראים.

ולכאורה צריך להבין, מה לו ולבני דורו, ומה זכו דוקא בני דורו שיבקש עליהם שכר גדול כזה.

והדבר מתבאר בכתבי האריז"ל (שער מאמרי רז"ל מס' עירובין), דאכן אין הכונה לבני דורו החיים אתו, אלא הענין בזה הוא כי כל צדיק מצדיקי הדור הוא כענף שנשמות רבות תלויות בו. וזה כוונת "הוא ודורו" היינו כל הנשמות התלויות בענף שלו,

ומרומז בזה שאחד האמוראים אמר: "מעולם לא הקפדתי בתוך ביתי" (מגילה כה.), כוונתו היתה, שכל אימת שהיה צריך להקפיד ולהוכיח בביתו, לא היה אלא בחיצוניות, ואילו בתוך תוכו, היינו בתוך רמ"ח האברים ושס"ה הגידים שלו, היה רגוע לגמרי ללא שום קפידא, שכל הכעס וההקפידה היה רק מן השפה ולחוץ, כי עוון גדול הוא להיות בכעס בפנימיות.

וזה מרומז בלשון 'בתוך ביתי', כי רמ"ח האברים ושס"ה הגידים נקראים 'בתוך ביתי'. ואף זה בכלל 'שורר בביתו' - שהקב"ה מסר לאדם מלכות, שיוכל לשלוט הן על אחרים וראש לכל - על עצמו.

מלכות דקדושה של האדם בהאי עלמא

וכח המלכות שניתן לאדם מלעילא, הוא בעבור שבכל השנים שהוא נמצא בהאי עלמא, ימליך את הקב"ה על עצמו, על רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, שיתנהלו כולם כרצון הבורא ית"ש, ואף גם זאת, שכמה שיש בידו כוח השפעה, ישפיע גם על הזולת, אמונה ומידות טובות, דעת תורה וקדושה, בחברים, בתלמידים ובבניו, להעמיד דור ישרים כרצון הבורא ית"ש.

האדם מסוגל לקחת את המלכות שניתנה לו במשך שנות חייו ולעשות ממנה מלכות דקדושה - ע"י שהוא מוסר את מלכותו להקב"ה, כלומר שכל משאת נפשו הוא לעשות רצון קונו וגם את מעט המלכות שלו הוא מוסר למען מטרה זו.

ולעתיד לבא יזכה לגילוי מלכותו ית"ש בתכלית השלמות, כתוצאה מהמלכתו שהמליך את השי"ת כאן בעולם הזה

וזה ע"י השפעת המלכות באתכסיא באופן שלילי.

'כח הבחירה' היא מלכות שנמסרה לאדם - 'צלם אלקים'

וענין זה שרבינו מגלה, שלכל אחד מישראל יש מלכות, אם באתכסיא ואם באתגליא, שנמסר לו מלמעלה, מרומז בפסוקים שבתחילת הבריאה (בראשית א, כו) "וַעֲשֵׂה אֱדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ" "וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּכְבֹשֶׁהּ וּרְדוּ בְּדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל-תְּיָה הָרִמְשָׁת עַל-הָאָרֶץ" (בראשית א, כו-כח), ולאחר מכן "בְּצַלְם אֱלֹקִים בְּרָא אֶת הָאָדָם" (שם ט, ו).

וביאור 'צלם אלקים' הוא, שהקב"ה מסר לאדם את כח הבחירה שבאמצעותו יכול לעשות ולפעול כרצונו, הן לטב והן למוטב ח"ו. ולמעשה הוא גדר של מלכות, היינו שנמסר לאדם כח למשול - שהוא כעין דוגמה של מעלה - זה נקרא 'צלם אלקים'.

וזה דבר פלא גדול שהקב"ה מסר לנברא כוחות כאלו מעין שלמעלה, להיות בעל בחירה, ומסר בידו מלכות וממשלה לעשות כרצונו.

שורר בביתו - על עצמו ועל תאוותיו

והנה כח בחירה זה שנמסר לאדם, שהוא בבחי' מלכות וממשלה - כולל גם את עצם הדבר שהאדם מושל על עצמו ועל הגוף שלו, והוא בעל-הבית על רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, זה גם בגדר 'מלוכה'.

ומלוכה זו של האדם על עצמו, על אבריו ועל רצונותיו, נכלל גם במה שכתב רבינו שיש והוא "שורר בביתו".

מן השמים חוששים שלא ישתמש עם כח המלכות לרעה ח"ו

אנו רואים אצל ירבעם בן נבט, שבכח עשרים שנות מלוכה שנמסרו לו, גרם לחורבן נורא עד סוף כל הדורות. דבר זה מצוי בכח אצל כל אדם, והוא פחד נורא מה שאפשר לפעול ע"י אותו כח שנמסר לרשותו ולבחירתו.

זמזבא ביאור בדברי התנא (אבות א, ג) "ויהי מורא שמים עליכם" - שהפחד הזה שמפחדים עליכם מן השמים יהיה בכם. כי למעלה יש כביכול פחד מהאדם, שלא יגרום להמלכת הסט"א ע"י כוח הבחירה והמלכות שנמסר לו, עד שיעבור את העולם הזה בהמלכת הקב"ה במלכות דקדושה.

ביאור שמלכות האדם היא מלכות הקב"ה

ובדברי רבינו מובא: שצריך כל אדם להשתמש עם מלכותו רק להשי"ת לבד - שיקיים "והיתה לה' המלוכה" (עובדיה א). והביאור בזה הוא בדוגמה למלך בשר ודם המושל על מדינות רבות, אזי הוא מחלק את מלכותו בין בניו, לכל אחד מהם נותן מדינה אחרת למלוך עליה, וכמובן שכל אחד באמצעות מלכותו מנהיג את מלכות אביו, ונוהג במלכותו רק כפי רצון אביו וציוויו, כי לולא זאת הוא מורד במלכות ממש, ומנתק את מלכותו ממלכות אביו. כלומר שכל אחד הוא אמנם מושל אבל הוא מנהיג את ממשלת אביו.

בן בענין מלכות האדם שצריכה להיות מלכות דקדושה, כי בעבור זה בחר השי"ת בעם ישראל ומסר להם בחי' מלכות - כדי שימשיכו את מלכותו בכל מקום.

בשכנת הגלות ובהסתרה הגדולה, וזה יהיה לו לנועם עליון לעולמי עד ולנצח נצחים, כי זכה להמשיך את מלכות הקב"ה בעולם הגשמי הזה ובעינים גשמיים.

כלומר שהיה לו חלק בגילוי מלכותו ית"ש בעולמות, וכאילו השתתף במלכות השי"ת בבריאתו. וזה ביאור 'מלכות דקדושה' שיש לאדם גם בעלמא הדין.

מלכות דקדושה ולהבדיל מלכות דסט"א - מאותו כוח ח"ו

וְצִרְיָהּ בַּל אֶחָד לְבָלִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם בְּחִינֹת הַמַּלְכוּת שֵׁישׁ לוֹ לְהִנָּאֵתוּ וּלְצָרְכוֹ, שְׁלֹא תִהְיֶה הַמַּלְכוּת אֶצְלוֹ כְּעֶבֶד לְמֵלֵא תְּאֻדָּתוֹ, רַק שֶׁתִּהְיֶה הַמַּלְכוּת בְּחִינַת בֶּן-חֹרִין, בְּבְחִינַת "אַשְׁרֵיךָ אֶרֶץ שְׂמֵלְכָךְ בֶּן-חֹרִים" (קהלת י, יז) וכו', שְׁלֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְהִנָּאֵתוּ וּלְצָרְכוֹ כִּי אִם לְהִשָּׂם יִתְבָּרַךְ, בְּבְחִינַת (עובדיה א) "וְהָיְתָה לְה' הַמְּלוּכָה" (ליקוטי מוהר"ן שם אות ב).

אבל היות שהבריאה מעורבת בטוב ורע, וכמו ששייך להמשיך ולהנהיג מלכות דקדושה, כן יתכן להיות חלילה מורד במלכות שמים ולהנהיג מלכות דסט"א, ולמען תאוותו עלול הוא לעשות חורבנות גדולים, הן בעצמו ובכל עניניו, והן בכל הסובבים אותו, ולהיות חוטא ומחטיא רח"ל, הכל מאותו כוח הבחירה והמלכות שניתן לו.

והיא בחירה שקולה מאד שנמסרה לאדם, שיכול לבנות על ידה בנינים נפלאים ומלכות דקדושה, אך טמון בה גם סכנה גדולה מאד, שיכול באמצעותה לגרום להרס גדול ולהמלכת הסט"א רח"ל.

כראוי, ועובד את השי"ת בסוד מרע ועשה טוב, הרי הוא מנהיג מלכות דקדושה בזה העולם, וחלק מלכות זו שייכת ליהודי זה, שהוא זכה להמליך את קב"ה על חלק זה, והיא תשאר לזכותו לעד ולנצח נצחים. ולעתיד לבא שיתקיים "וּמְלֶאכֶת הָאָרֶץ יַעֲשֶׂה אֶת ה'" (ישעי' יא, ט) שהבריאה תבוא לתיקונה השלם - יהיה חלק מתיקון זה שייך ליהודי על פי מה שהנהיג את המלכות דקדושה בזה העולם, ובאותה מידה שהמליך אותו ית"ש כאן בימי הגלות המר הזה.

תפילת דוד המלך - שיפרסם אמונתו ית"ש בעולם

הנה דוד המלך ע"ה אמר (תהילים עא, יח): "וְגַם עַד זִקְנָה וְשִׁבְיָה אֶלְקִים אֵל תַּעֲזֹבְנִי עַד אֲגִיד זְרוּעֶיךָ לְדוֹר לְכָל יְבוּא גְבוּרֹתֶיךָ". פירושו: דוד המלך התפלל שימסור ויעביר את האמונה הקדושה בעולם. 'עד אגיד זרועך לדור', 'זרועך' מרמז לכח ה', היינו האמונה וההשגות אלקות שהשיג דוד המלך, שהקב"ה הוא מנהיג את העולם, וכל כוחות הטבע והבריאה הכל נעשים רק ע"י השי"ת לבד, והקב"ה יכול לשנות את הטבע, ורק בידו להושיע - 'אגיד זרועך', כח ה', 'לכל יבוא גבורתך' - שיזכה להראות לדורו ולדורות הבאים את כח וגבורת ה'.

זה צריך לבקש ולהתפלל מהקב"ה. וזו היתה גם תפילתו של דוד, לפרסם אמונתו וגבורתו ומלכותו של השי"ת בעולם.

דוד המלך חי לנצח - כי מסר את מלכותו ומחותו להשי"ת החי לנצח

אכן על דוד המלך ע"ה נאמר "דוד מלך ישראל חי וקיים", כי מלכותו של דוד היתה

גילוי מלכות הקב"ה בכל העולמות - שייך רק לעם ישראל

והנה יש להבין, הרי הכתוב אומר: "אִם-צִדְקָתָךְ מָה תִּתֶּן לּוֹ אִוּ מַה מְיַדְּךָ יִקַּח" (איוב לה, ז) - השי"ת הוא אין סוף ואין תכלית, ושום שינוי לא שייך בו, וכמובן שלא חל בו שום פגם וחסרון מחטאי האדם. כי את עצמותו ית"ש לא נוגע שום עוון שבעולם. וכמו כן להיפך 'אם צדקת מה תתן לו' - ומדוע אנו רואים שהקב"ה כביכול מתחנן לעמו ישראל שישמעו לו, יקיימו מצוותיו וימליכו אותו וחלילה שלא יעברו על שום חטא ועוון.

והביאור בזה, כי הנה ידוע שנתאווה הקב"ה לדור בתחתונים, כלומר שיהיה גילוי אלקות בכל העולמות עד עולם העשיה שלנו, ושהגילוי הזה יהיה בתכלית השלמות, שיתקיים במהרה "וְאֵת רִנַּת הַשְּׁמַיִם אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ" (זכריה יג, ב) "וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ" (שם יד, ט) - שהקב"ה ימשול באופן של איתגליא כאן בעולם העשיה כמו שהוא מושל בעולם האצילות, שיהיה גם כאן הגילוי בשלמות.

וזה תלוי רק בישראל בחירו, שהם יגלו את מלכותו בעולמות. וכמו שמרמז רביה"ק בסיפורי מעשיות, בפתיחת המעשה הנוראה מהז' בעטלעריס (מעשה יג), שהיה מלך שמסר את המלוכה לבנו בחיי [המלך הוא הקב"ה, ובנו זה עם ישראל] וזה מרמז שכח המלכות שהוא ימשול בכל העולמות - זה שייך לעמו ישראל, והם מחוייבים למלאותו.

כפי שהמליך האדם את השי"ת בחושך הגלות - כן יהיה לו חלק בתיקון השלם וכל איש מישראל העובר את ימי חייו

כי כשלומד תורה הוא נעשה בבחי' מלך כמו שנאמר על התורה הק' "בִּי מְלָכִים יִמְלְכוּ וגו' בִּי שָׁרִים יִשְׁרוּ" (משלי ח, טו-טז) - המלכים מקבלים מלכותם מהתורה, והשרים מקבלים את השררה מהתורה - כשאדם אחד באורייתא הוא אחוז במלכות השי"ת, והוא מלך ממש.

וזה סוד 'מאן מלכי רבנן', ורבנן איקרו מלכים' (גיטין סב.), והוא מהפסוק הנ"ל "בי מלכים ימלוכו". כי בכח התורה אפשר למשול הן באתגליא והן באתכסיא. וכאשר נעשה מלך באתגליא הוא יכול להשפיע לאחרים, כי מקבל דעת וחכמה איך להאיר אלקות בזולת, במלכות ועוז דקדושה. ועל הפסוק "ה' עוז לעמו יתן" (תהלים כט) מתרגם התרגום: "קודשא בריך הוא אורייתא לעמא יהב", כי התורה היא עוז, ועל ידה מקבלים גם כוח של מלכות וגם דעת מלכים.

וכמו כן אפי' מלכות באיתכסיא, כתב רבינו, שהנשמות שתחת מלכותו - הגם שהם נעלמות ממנו - יש להם שייכות עמו, והם קשורות ונכנעות אליו. ואפילו אם ירדו מאד ממדריתם ונפלו לשאול תחתיות, יכול לעוררם ולהאיר להם אלקותו ית', שבכח התורה שיש בו - יצאו משם.

מלכות כזאת שמסרה כולה להשי"ת לבד, לכן נאמר על מלכות זו שהיא חי וקים לנצח, כמו שהקב"ה חי לנצח, גם מלכותו קיימת לעד.

כן אצל כל אדם, אותו חלק המלכות שהוא מוסר להשי"ת, בזה יש בחינה של 'רוד מלך ישראל חי וקיים'.

ואילו חלק הגאווה שבאדם, היינו החלק שלוקח את הממשלה לעצמו, כלומר בזה שהוא נוהג להיפך ממה שציוה הקב"ה ח"ו, זו היא בחינה של "הרכבות מקברת את בעליה" (פסחים פז:). [היפך חי וקיים], כמו שכתב רבינו להלן בתורה זו, ומזה לא נשאר מאומה, אלא הוא הולך לכליון ואבדון.

ע"י התורה זוכים למלכות דקדושה - בי מלכים ימלוכו

והיא ידיעה חשובה שכל אדם צריך לדעת זאת, והיא צריכה להיות נקודת השאיפה של כל אדם בכל ימי חייו - להנהיג מלכות דקדושה בעצמו ובכל הסובב אותו.

ואיך זוכים לזה - ע"י התורה הקדושה, כפי שכתב רבינו בהמשך התורה. התורה הקדושה מגלה את רצון ה', וגם את כל העולמות ברא הקב"ה ע"י התורה הק'.

בהירות ביסודות מאמר 'וביום הביכורים'

חלק שני

ואפשר לבאר דהצירוף הרע שנעשה
בנשמתו של האדם, הכוונה בשכל של האדם
כמו שכתוב 'ונשמת שדי תבינם' [עיינן מאמר
'אשרי העם-זרקא' (לקו"מ סי' לה)]. ולעומת
השכל יש כח המדמה המסבב את השכל
ומחשיך אורו וכל המלחמה הרוחנית הוא
עקב המדמה שהוא מעורב טוב ורע והוא
נוטה אל חומריות ושם התגברות היצר
להחטיא את האדם [עיינן מאמר 'אחוי לן
מנא' (לקו"מ סי' כה)]. ונראה שהתהפכות
הצירופים הוא רק בכח המדמה אבל
בפנימיות השכל הצירופים מסודרים כנכון
ואינם משתנים [והוא על דרך דברי ה'אור
החיים' הק' בפסוק (במדבר) "לא הביט אוון
ביעקב" ד"הגם שיטעו מדרך השכל אינו
נקבע בנפשם האוון שהוא חלק הרע, על
דרך אומרו 'כולך יפה רעיתי ומום אין בך',
שאין החטא עושה בו מום קבוע אלא לכלוך
העובר על ידי רחיצה והדחה"']. וכשהדעת
שהוא לעומת המדמה מאיר בתוך כח
המדמה ומהפכו לקדושה, בחינת בירור
המדמה, אזי בטל השקר של המדמה
ומתגלים האותיות בצירוף הנכון.

היכן משתנים צירופי התורה המתהפכים על
ידי עוונותיו של האדם ח"ו

כתב רבינו¹: ש'על ידי העברות הוא מהפך
דברי אלקים חיים ועושה צרופים אחרים
בתורה עד שנעשה מאסור היתר. בוודאי שאין
הצירוף הרע נעשה בשרשי התורה למעלה.
ובמאמר 'אנכי ה' אלקיך' (לקו"מ סי' ד) מביא
רבינו לענין זה את הפסוק 'ותהי עוונותם
[חקוקה] על עצמותם'. ועיינן ספר 'מעבר
יבוק' שגם הוא מביא פסוק זה על התהפכות
הצירופים. ומבאר שם דנשמת האיש
הישראלי מורכבת מכל אותיות התורה ואם
אדם חוטא ח"ו מתהפכים צירופי האותיות
שבנשמתו של המצוה שעבר עליה.

והנה בהמשך המאמר מבאר רבינו שעל
ידי עסק התורה של הצדיק נמשך דעת
ויודעים שהשי"ת נמצא גם בתוך ההסתרה
ומתהפך ההסתרה לדעת ואז נשמע לאדם
התוכחה של התורה שמכרזת ומוכיחה 'עד
מתי פתאים תאהבון פתי' והוא חוזר
בתשובה. אמנם רבינו אינו מתייחס לענין
צירופי האותיות שנהפכו מאיסור להיתר אם
הם חוזרים לצירוף הטוב.

צריכים לעשות דבר שלא יופסק לעולם, שאלו אנשים יעשו אנשים אחרים והם יעשו עוד אנשים וכן לעולם". עוד שם מענין זה "כי יש ענפים להאילן ומאלו הענפים יוצאין עוד ענפים וכן להלן יותר וכו' וכבר נרשם במקום אחר מה שאמר שהאש שלי תוקד לעולם לא תכבה". ועיין שם עוד שרבינו דיבר אז מענין עסק התורה ואמר אז "הלא גם אנכי לומד גם כן והלימוד שלי הוא חידוש וכו' וגלה כל הענין הנאמר שם מענין בן ותלמיד". גם אמר שענינו צופיות על כל אחד ואחד עד ביאת משיח.

איך נעשה מהעשירות תורה

כי מרדכי מוציא ממנו את כל העשירות בבחינת חיל בלע ויקיאנו ועושה מזה תורה שנקראת אשת חיל. ענין זה שמעשירות נעשה תורה יובן עם דברי רבינו במאמר 'פתח רבי שמעון' (לקו"מ סי' ס) זה לשונו "דע שיש שבילי התורה שיש בהם התבוננות גדול מאד שאי אפשר לבא להתבוננות הזאת כי אם על ידי עשירות, כמו שבפשטי אורייתא אם אין קמח אין תורה וכו' כמו כן להתבוננות הזאת וכו' צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד". ובהמשך אומר שם ד"על כן נקראת התורה הון". ומובן שם שמדובר בסוד העשירות בשרשה העליון אך גם בפשטות כששתמש עם העשירות לצורך התבוננות התורה מתהפך גוף הממון לתורה. וגם מאמר זה עוסק בתורה גבוה וסתי תורה שלזה צריך עשירות גדול.

והנה כאן במאמר אומר רבינו דמרדכי הוא מוציא כל העשירות מהמן ועושה מזה תורה, היינו תורה גבוה, סתי תורה שמוציאה מההסתרה שבתוך ההסתרה

האיך מגלה הצדיק את ההסתרות ע"י עסק התורה, לאחר הסתלקותו

אבל על ידי עסק התורה הנ"ל שעל ידי זה ממשיך חיים ואריכות ימים בחינת דעת וכו' עד אשר אורייתא מכרזת קמיייהו ומוכיחה אותם נמצא שיוצא ידי תוכחה.

מה שרבינו אומר לעיל במאמר זה (אות א) די ש מי שמושל על כל הדור באיתכסיא, פשוט שהכוונה על צדיק הדור. וזה שייך גם בצדיק שכבר נסתלק מהעולם שעדיין נמשך מלכותו וממשלתו, כדאיתא בזוהר שרבי אבא תלמידו של רבי שמעון בר יוחאי היה על קברו, אמר לרבי שמעון "אנת בלי בעפרא ואת נהיג עלמא". וכן מובן בספר 'פרפראות לחכמה' על מאמר 'אנכי ה' אלקיך' (לקו"מ סי' ד) שכל תיקוני הצדיק המובאים בלקוטי מוהר"ן נעשים גם אחר הסתלקותו ובוודאי שגם תוכחתו שייך גם אחר הסתלקותו,

וצריך להבין מהו שייך עסק התורה אצל צדיק זה אחר הסתלקותו. ואפשר שזה נעשה כשתלמידי החיים בעולם עוסקים בתורתו שעל זה אמרו ז"ל "שפתותיו דובבות בקבר", וזה כאילו הוא עצמו עוסק בתורתו וממשיך דעת בכל נשמות הדור ומתעוררים בתשובה על ידי שמיעת תוכחת תורתו. וכידוע שרבינו אמר שאמירת תורתו הוא לאשר ישנו פה ולאשר איננו פה. והוא המבואר במאמר 'כי מרחמם ינהגם' (לקו"מ תנינא סי' ז) שהצדיק גם אחר הסתלקותו נמשך הארתו בעולם על ידי שמשאיר דעתו בעולם על ידי בנים ותלמידים. ועיין 'חיי מוהר"ן' (שיחות השייכים לתורות, מו) כשדיבר מענין מאמר 'כי מרחמם ינהגם' אמר "אנו

שממשיך לתוך המלכות וזה נעשה על ידי עסק התורה.

והנה בהמשך המאמר (אות ו) אומר רבינו שעל ידי הגדלת הדעת זוכין לפרנסה בנקל. ואפשר לרמז כל זה בפסוק (משלי ג, טז) "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד" שנאמר על התורה, ד'אורך ימים' הוא עשירות רוחנית שזוכין על ידי אריכות ימים. ו'בשמאלה עושר וכבוד' היינו פרנסה בנקל בגשמיות שזוכין על ידי עסק התורה.

[אסתר מן התורה מנין]. [וגם במאמר 'פתח רבי שמעון' מקשר הענין למרדכי, יעויין שם היטב]. והנה מרדכי הצדיק היה בעל השגה גבוהה בתורה, כמו שאמרו (שקלים ה, א) "פתחיה על הקנים, פתחיה זה מרדכי, למה נקרא שמו פתחיה שהיה פותח בדברים ודורשן ויודע שבעים לשון". ומבואר במאמר 'פתח רבי שמעון' דלבא לעשירות זאת הוא על ידי אריכות ימים. וגם במאמר זה עולה שלהגיע לעשירות של מרדכי הוא על ידי אריכות ימים שהוא בחינת דעת

להשיב המלכות למקומה

אשריך ארץ שמלכך בן חורין

א עיי' לקו"מ ח"א סי' נ"ו, ותמצית המבואר שם, שבכל אחד מִישראל יש בחי' מלכות באתגליא ובאתכסיא ויש אחד שמושל על כל העולם בהעלם גדול וצריך כ"א לבלי להשתמש בבחי' המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו למלאות תאותו רק שתהיה בחינת המלכות בבחינת בן חורין בבחינת (קהלת ז'): "אשריך ארץ שמלכך בן חורין", שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להשם יתברך, דהיינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם יתברך, דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו, וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות שלא תהיה מקברת בעליה עיי' שיהא צופה הממלא שליחותו כראוי ומזהיר את העם וכמו כן צריך להיות לו דעת האיך להוכיחם כי אינם אצלו ואינו יודע מה צריך להם וזה נעשה ג"כ עיי' המשכת אריכות ימים, כי יש ב' הסתרות א' הסתרה ראשונה שנעשה עיי' עבר ונשה נעשה לו כהיתר והשני הסתרה שבתוך הסתרה שנעשה לו כמישור גמור, ובשניהם נתהפך צירופי דברי התורה עד שנהפכו לו דברי התורה לפתאות ואין יכול לשמוע תוכחת התורה, ואין יכול להוכיח כי אם עיי' המשכת אריכות ימים, דהיינו שיעסוק בתורה בפה שעיי' ממשיך את חי החיים

לתוך צמצומים ומדות בבחי' חיים הם למוציאיהם למוציאיהם בפה, והחיים הם הדעת בבחי' החכמה תחיה בעליה, וכיון שהוחזר שם דעת שיודע שהשי"ת נסתר שם שוב אין שם הסתרה ונתגלה התורה ואזי התורה בעצמה מוכיחה אותם בבחי' עד מתי פתאים תאהבו פתי כו'.

ב והנה, צ"ב על מה שמבאר שצריך כל אחד לבלי להשתמש במלכות להנאתו ולצרכו אלא לעבודת ה' דהיינו להזהיר ולהוכיח, דלכאורה אין זה דבר והיפוכו, כי מי שנהנה ממלכותו עדיין יכול להוכיח את הנכנעים תחתיו, ומדוע נקט צורך זה שלא ליהנות מן המלכות שזהו התנאי להוכיח, ומאריכות דבריו בענין חירות המלכות שהביא לזה כמה פסוקים [אשריך ארץ, והיתה לה' המלוכה, מר דרור וכו'] נראה שאין זה רק ענין צדדי שכדי שיוכל להוכיח צריך שיהא לבו ודעתו פנויים ולא יתעסק בהנאת עצמו, אלא הוא עיקר בהעמדת היכולת להוכיח, וצ"ב אמאי.

ג יש להתפלא על אריכות היתר לכאורה שכתב "שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להשם יתברך, דהיינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם יתברך, דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו", מהו כפילות זה "דהיינו כו' "

ריבוי החטאים, חייב כל אחד לדאוג להחזיר התגלות זו ע"י המשכת דעת ע"י התורה, ועיקר הדעת הוא שיחזרו ויידעו שגם בהסתרה זו נמצא השי"ת.

וכן מבואר בפירוש בדברי רביז"ל שעיקר הדעת שנמשך ע"י התורה הוא שיודעים שגם שם נסתר השי"ת¹, וכשיודעים זאת אזי שוב אין הסתרה, [אף שלכאורה בתחילת דבריו מבואר שפשטות ההסתרה שנעשה לו כהיתר וההסתרה שבתוך הסתרה שנעשה לו כמישור גמור מתייחס לענין עשיית העבירות, שנאבד אצלו הרגש היראה ונעשה לו כהיתר או כמישור גמור, אבל רביז"ל מבאר בפירוש שזה כבר תוצאה, כי עיקר ההסתרה הוא הכפירה הנ"ל שנעלם ממנו הידיעה שהשי"ת נמצא שם והוא חושב בנפשו שיש מקום מבלעדי ה'].

ונמצא לפי"ז שהתוכחה היא החזרת התגלות מלכות ה', כי ע"י העוונות נתעלם

לעבודה"ש" דהיינו להזהיר ולהוכיח" והיה יכול לומר בפשטות מיד 'להזהיר ולהוכיח'.

שחלק מכבודו לבשר ודם

ד] ולבאר הדברים נקדים, ידוע ש"עיקר תכלית בריאת העולמות היה בשביל המלכות, היינו כדי לגלות מלכותו ית" (לקו"מ קמא מט-ד), והשי"ת חלק מכבוד מלכותו לכל אחד כמבואר שם שבלב כל אחד צריך להתגלות מלכות ה' עיי"ש, וכל אחד קיבל חלק אחד שיהא ממונה שם גם על כמה נפשות התלויים בו כמבואר בתו"ז, וכאשר האדם חוטא אזי ע"י הפשע נכנס כפירה ונתעלם שם ה' וכבוד מלכותו כי מורדים בו ומעלימים כח הנהגתו ומלכותו בעולם², וכיון שכל אחד חייב לדאוג בחלק המלכות שלו על התגלות כבוד מלכותו ית", ע"כ כאשר נתהווה הסתרה והעלמה על כבוד מלכותו ית' ע"י

ג ז"ל מוהרנ"ת לקו"ה (משא ומתן ד-י): "כמו שעל ידי כל המצוות מקשרים ומיחדים כל העולמות לה' יתברך על ידי שממשיכין על ידי כל מצוה ומצוה אמונת ההשגחה שהנהגת ומלכות העולם מקושר בו יתברך כי הוא לבדו מלך בעולם כנ"ל, כמו כן להיפך, על ידי עבירות ח"ו שעוברים על התורה, עי"ז נמשכין כפירות ח"ו, כמו שכתב רביז"ל בספר המדות 'הפשע מכניס כפירה באדם', ועל ידי הכפירות הם מפרידין המלכות מה' יתברך, דהיינו שכופרין בהשגחתו יתברך", ע"כ.

ד ז"ל רביז"ל כאן אות ג' ד"ה ע"כ צריך לגלות: "צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, וזה ע"י שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא בחינת דעת כנ"ל ועל ידי זה הדעת, **יוכל לידע שאפלו בתוך ההסתרה בעצמה, ואפילו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלוכש השם יתברך, דהיינו התורה. ומאחר שיודע שאפלו בתוך ההסתרות יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נתגלין ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפלו מהסתרה שבתוך הסתרה, נעשה תורה, כי באמת גם שם מלוכש השם יתברך, הינו תורה כנ"ל רק מחמת שלא היו יודעין שהשם יתברך נסתר שם, זה בעצמו הוא בחינת ההסתרות. ותכף, כשיודעין שהשם יתברך נסתר שם, על ידי זה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך ההסתרה, ונעשה ממנה דעת, והחזרה התורה שנסתר כאן, לדעת, מאחר שיודע שהשם יתברך נסתר שם", ע"כ.**

התגלות וידיעת מציאותו ית' במקום הנסתר הזה, וע"י התוכחה מחזיר ההתגלות למקומה.

ה' והנה כאשר האדם משעבד חלק המלכות דקדושה הפרטית שלו ומשתמש בה להנאתו וצרכו, אזי הוא פוגם בהתגלות המלכות דקדושה, כי באמת המלכות שניתנה לו אינה שייכת לו כלל אלא ניתנה לו לגלות עי"ז מלכות ה' וכנ"ל, וכשמהפך זאת להנאת עצמו אזי משעבד המלכות לעבודת התאוות הגשמיות כמבואר בתו' זו ומתקיים בו תחת עבד כי ימלוך (משלי ל-כב).

ויש לומר דכשפוגם בהתגלות המלכות שלו זה עצמו הגורם והסיבה שמשתלשל למטה ביתר שאת הסתרת מלכות ה' ונופל לעוונות בהסתרה ובהסתרה שבתוך הסתרה, מדה כנגד מדה, שעבירה גוררת עבירה, ומחמת שפגם בהתגלות המלכות ע"כ נסתר ביותר הדעת הנ"ל שהשי"ת נמצא בכל מקום שהוא עיקר התגלות המלכות.

והנה, מבואר בפל"ה דרביז"ל רמז לג' מיני הסתרות הרמוזות בג' הביאורים לתיבת 'נשים' שהצדיק מתהלך לפני חצר בית הנשים לגלות להם ההסתרה, א. שנשתה גבורתם, דהיינו שנדמה להם שאין לאל ידם להתגבר על יצרם [וזהו היא ההסתרה הראשונה שלא נאמרה בפירוש בהמשך תו' זו, ובהסתרה זו עדיין לא נהפכו אצלו דברי התורה לפתיות] ב. מלשון שכחה ששכחו את השי"ת, וזוהי ההסתרה השנייה של נעשה לו כהיתר, שאם יחתור ויטייגע יזכור בהשי"ת כמבואר בתו' זו אלא שעתה שכחו. ג. מלשון נשו וקפצו ממקומו של עולם, שהוא התרחקות גמורה וזוהי ההסתרה השלישית של הסתרה שבתוך הסתרה שכל הדברים נעשו לו כמישור גמור".

וכתב שם בתוך דבריו דבזה מיושב האיך בא האדם להסתרה הראשונה, ומהיכן נפל לעבירה הראשונה שעבר עד שנעשה לו כהיתר, הלא אז לא נתהפכו עדיין הצירופין אצלו ולא היה עדיין בבחינת הסתרה, אם

ה ז"ל הפל"ח כאן אות ד': "ולחבין כוונת רבינו ז"ל שפירש בג' בחינת הנ"ל נראה לעניות דעתי פשוט, כי רבינו ז"ל ביאר לעיל ענין הסתרה והסתרה שבתוך ההסתרה כי עבר ושנה נעשה לו כהיתר וכו' וזה בחינת הסתרה אחת וכו' ואז קשה גם כן מאוד למצוא את השם יתברך מאחר שכבר נעשה לו כהיתר אבל על כל זאת אפשר לייגע ולחתור עד שימצא אותו יתברך שמו, אך אם חס ושלום אחר שעבר ושנה עושה יותר עבירות חס ושלום אזי נסתר ממנו, אפילו זאת שידע שנעשה לו כהיתר רק שאיננו יודע כלל משום נידוד עבירה והכל הוא ישר בעיניו וזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה וכו' ובאמת גם שם מלושב השם יתברך וכו' רק שעל ידי ריבוי העבירות הפך דברי אלקים חיים לגמרי וכו', על כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל והנה לפי זה צריכין להבין באיזה בחינה היה קודם זה, כי הלא עבר ושנה שאז נעשה לו כהיתר אז הוא בחינת הסתרה אחת, ומאיזה בחינה בא העבירה ראשונה שעבר כפעם הראשון שאז לא נתהפכו עדיין הצירופין אצלו ולא היה עדיין בבחינת הסתרה, אם כן מהיכן בא לעבור על מצוות ה' חס ושלום ומוכרח לומר שאף על פי שידע אז עדיין שהוא עבירה, אף על פי כן נדמה לו שנשתה גבורתו ואין לאל ידו להתגבר על יצרו ובאמת זה גופא גם כן בחינת הסתרה, כי כבר אמר השם יתברך (בראשית ד') לפתח חטאת רובץ ואתה

בהתגלות המלכות הנ"ל, אף שבעצם הוא בהיתר, כי אין איסור מפורש ליהנות מן המלכות, אולם הוא תחילת פגם בגילוי המלכות כנ"ל שמזה משתלשל אחר כך ההסתרה הזאת שנדמה לו שאין לאל ידו להתגבר על יצרו, שזה תוספת הסתרה על מציאותו ית' בכל מקום, וכמו שרמז הפל"ח בדבריו שבאמת הוא הסתרה כי "כבר אמר השי"ת ואתה תמשל בו אם תתגבר עליו תמשל בו ובאמת אמרו רז"ל בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו", וכוונתו, דכיון שכשהשי"ת עוזרו אזי יכול לו אם כן כשחושב בנפשו שאין לאל ידו להתגבר על יצרו הוא הסתרת מציאות ה', כי היה צריך להאמין ולדעת שמלא כל הארץ כבודו ואין שום מלכות ונצחון לסט"א שתכבוש אותו עד שלא יוכל להתגבר, כי "אפלו אם ח"ו עושין דבר עבירה שהוא שלא כרצון השם יתברך, עם כל זה בודאי יש שם חיות השם

כן מהיכן בא לעבור על מצוות ה' ח"ו, ומוכרח לומר שאף על פי שידע אז עדיין שהוא עבירה, אף על פי כן נדמה לו שנשתה גבורתו ואין לאל ידו להתגבר על יצרו ובאמת זה גופא גם כן בחינת הסתרה, כי כבר אמר השם יתברך (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ ואתה תמשול בו אם תרצה תתגבר עליו ובאמת אמרו רז"ל בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו", ע"כ.

ואתה תמשל בו

אמנם באמת לכאורה עדיין צ"ב, דמהיכן בא לזה עצמו שיחשוב בדעתו שאין לאל ידו להתגבר על יצרו, ולפי דברינו מיושב שפיר, כי בודאי עיקר הבחירה הוא בהיתר¹, ומי שאינו מתנהג בהיתר כראוי אלא משתמש בו לתאוותו אזי מן ההיתר יסיתנו אל האיסור², ועל כן כשהשתמש במלכות שלו להנאת עצמו שזהו פגם

תמשול בו אם תרצה תתגבר עליו וכמו שאמרו רז"ל ובאמת אמרו רז"ל בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו' רק שאז בפעם ראשונה אין ההסתרה מצד הסתרת השם יתברך והתורה שנסתרו ממנו חס ושלום, רק אזי ההסתרה הוא רק מצדו שנסתר ממנו כחו ובחירתו שנדמה לו שאי אפשר לו להתגבר על יצרו (ועיין בקידושין דף מ"ח) ונגד זה חישב רבינו ז"ל ג' בחינות נשים, א' אלו שנשו וקפצו ממקומו של עולם ונתרחקו מהשם יתברך, היינו אלו שהם בבחינת הסתרה שבתוך ההסתרה שהכל נעשה ישר בעיניו חס ושלום כנ"ל ויש שכבר היו קצת אצל השם יתברך רק שכבר שכחו אותו ית' וזהו בחינת נשים לשון שכחה רוצה לומר אלו שהם בבחינת הסתרה אחת בחינת נעשה לו כהיתר, שאף על פי כן מבלבל אותו קצת עדיין חשש איסור רק שנעשה לו כהיתר שזה בחינת שכחה ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך רק שנשתה גבורתם וכו', היינו קודם שעבר ושנה אז ההסתרה שלו הוא רק בבחינת זו שנשתה גבורתו וכו' כנ"ל ומרדכי שהוא הצדיק שזכה לבחינת המלכות הנ"ל, הוא עוסק לגלות כל הסתרות הנ"ל לכל אחד לפי בחינתו, והכל על ידי עסק התורה שלו כנ"ל וכמבואר בפנים, ע"כ.

1 ששם אחיזת קליפת נגה שיכול להכלל בטוב ולהיפך כידוע, ושם עיקר הבחירה, עיי' לקו"ה טריפות ג'.
2 עיי' טור אהע"ז סי' כ"ה.

לתחילת ההסתרות שענינם הסתרת מלכות ה', אלא הדעת שמלכותו בכל משלה ושהוא נמצא בכל מקום ישאר בגילוי, שזה עצמו עיקר הדעת של התוכחה כנ"ל.

מה בין עבד למלך

ויש להוסיף בזה דבר נאה, דהנה רביז"ל האריך בג' לשונות על ענין הצורך שלא להשתמש במלכות לעצמו וז"ל: "וצריך כל אחד לבלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו שלא תהיה בחינות המלכות אצלו כעבד למלאת תאוותו", והוא פלאי, אמנם י"ל, דג' אלו מכוונים כנגד ג' ההסתרות שנזכרו בפל"ח הנ"ל ונשנו ממעלה למטה, כי ההשתמשות במלכות כעבד למלאת תאוותו מכוון נגד ההסתרה הראשונה שנדמה לו שאין לאל ידו להתגבר על יצרו, כי עיקר שם עבדות הוא שכופין אותו נגד רצונו", וזה ממש הטעות של הנדמה לו שאין לאל ידו להתגבר על יצרו, שמצד עצמו היה רוצה להתגבר אבל הוא כעבד שכופין אותו למלא תאוותו והוא מסור ביד יצרו ותאוותו למלאות זאת אף שאין רוצה בכך, וההשתמשות לצרכו מכוונת נגד ההסתרה השניה שנעשה לו כהיתר, שאף שאין עושה זאת בעבדות גמור אלא עושה כן לצרכו אעפ"כ אין הוא עושה זאת בהנאה גמורה כמישור גמור אלא לכו נוקפו קצת על שהגיע לכך אבל הוא עושה כן מפני שצריך לכך, וההשתמשות להנאתו

יתברך, אך שהוא בעולם ובצמצום גדול", [כמ"ש רביז"ל בתו' זון] וא"כ לעולם יוכל להתגבר, אבל מחמת שפגם בגילוי המלכות ע"י שהשתמש בהיתר להנאתו ולצרכו, ע"כ באה ההסתרה הזאת שנדמה לו שאין לאל ידו להתגבר.

ובזה מיושב שפיר איך התחיל לבוא לכלל ההסתרות, כי התחיל בהיתר, [וזה אין להקשות איך בא להשתמש בהיתר, כי זה עצמו עיקר הבחירה וכנ"ל, וגם כי חובתנו להשתמש בהיתר כפי הנצרך לקיום הגוף אלא כשפונה בלבו בזה להנאת עצמו אזי נפגם דעתו כנ"ל, וכשפגם בהיתר בא אח"כ לאיסור גמור]. ואחר כך כשמוסיף ללכת אחר ההסתרה הזאת אזי גם נעלמים אותיות התורה ונתהווה הסתרה שניה שנעשה לו כהיתר והוא ג"כ מדה כנגד מדה בתוספת העלמת המלכות דקדושה שהתורה היא שמו ומלכותו ית' נעלם ונשתבש עד שנדמה כהיתר לעבור פי המלך, וכשמוסיף עוד ללכת אחר זה אזי מדה כנגד מדה נתעלם המלכות לגמרי ונעשה לו כמישור גמור ח"ו.

[ו] השתא דאתאן להכי נתבאר כמין חומר מדוע הקדים רביז"ל שצריך כ"א לבלי להשתמש במלכות לצרכו אלא שתהא בן חורין וישתמש בה רק לעבודה"ש להזהיר ולהוכיח, כי באמת זהו ה'זה לעומת זה', כי כשאינו משתמש להנאתו ולצרכו ואינו פוגם בהיתר בגילוי מלכותו ית' אזי לא יפול

ח כלשון מוהרנ"ת ברכה"ש ג-יט: "כי עבדות אינו נקרא רק מה שהוא כנגד רצון האדם. אבל מה שהוא רצון האדם אינו נקרא בשם עבדות כלל", ע"כ.

לו אינה אלא הלוואה שניתנה לעבד שכמותו כדי שיחזיר הפקדון למלך בשלמות ולא יטעה עצמו שהוא המלך בעצמו ושהמלכות ניתנה לו להנאתו, וע"כ דייק רביז"ל וכפל הלשון "שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להשם יתברך, דהיינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם יתברך, דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו" [עיי' לעיל אות ג'], כי בזה רמז העצה האיך להנצל מפגם הסתרת המלכות, שיזכור תמיד עבודתו לבוראו, ודייק בלשונו "לעבודת השי"ת", שיזכור שהוא בחי' עבד ולא יטול המלכות לעצמו, וזה לעומת זה, שכשהוא יודע שהוא עבד אזי תנצל המלכות מלהיות עבד למלא תאוותו אלא תהיה בן חורין כמבואר כאן.

מכוונת נגד ההסתרה השלישית 'הסתרה שבתוך הסתרה' שהכל נעשה כמישור גמור והוא נהנה לכתחילה בהשתמשות זו.

ז] ויוצא לנו מזה מוסר והתעוררות עצום על חומר ההשתמשות במלכות הפרטית לצורך עצמו, שהפגם הקטן בזה בהיתר גורר הסתרה ועוד הסתרה עד שיכול ליפול עיי"ז להסתרה שבתוך הסתרה ר"ל, וכמה צריך לצעוק אל ה' שתהא המלכות שלו נקיה וזכה בלתי לה' לבדו כי כל התגלות מלכות ה' תלויה בזה.

והנה העצה היעוצה לזה שיוכל לשמור מלכותו ל'שם ה', שיזכור עבודתו, שמצד עצמו אין לו שום מציאות ויד, אלא הוא דבר בטל למלכות ה', וכל המלכות שניתנה

ממון ישראלי

ביאור נרחב עפ"י מאמר זה בענין פרנסה, ממון דקדושה והמסתעף

כל מלאכת עבודה לא תעשו

גם ברוחניות יש בחינה של 'פרנסה בנקל', שיהיה האדם משתדל בעבודת ה', ויאנח באמת על חסרונותיו, אולם יחד עם זה יכניע לבבו וידע בדעת של שער החמישים שההצלחה ביד ה', ואז לא יכניס ללבו עצבות רוח שמביאה ליציאת הנפש

תמצית המאמר

יסוד המאמר הוא, שהמלכות של כל אדם עם התורה שמארכת את ימיה, אוספת את כל המחנות שלו ושל כל התלויים בו, ומחזרת את כל הנשמות אל השי"ת מכל בחינות ההסתרות בהן הם מצויים, בין בכח התוכחה שלו, ובעיקר בכח התוכחה של התורה בעצמה אשר בראש הומיות תקרא 'עד מתי פתיים תאהבו פתי', והיא, התורה, באמת נמצאת בכל מקום, גם במחשבה דיבור מעשה של עבירה, אלא היא נעלמת ומסתתרת שם בהסתרה שבתוך הסתרה, עד שמעוררים אותה על ידי עסק התורה

שמביאה את הדעת, לדעת שיש תורה בכל מקום, ואז ההסתרה נהפכת לדעת ולגילוי סתרי התורה שהיו נעלמים שם, וקול תוכחת התורה נשמע לכל מי שצריך לשמוע.

אמנם כשבא רביז"ל בסעיף ה', לבאר עניין עמלק והמן שעומדים לעומת זה, ומתגברים לחזק את ההסתרה, ולבלי לתת לנשמות ישראל לצאת ממנה, מכניס רביז"ל עניין חדש שהוא עניין ה'ממון' וה'חיל', ומבאר, שבממון נמצאים הניצוצות [שהם הנשמות והאותיות של התורה וחלקי הדעת], ואסיפת הממון של הצד הרע נעשית כדי לתפוס אצלם את הניצוצות לנצח, אמנם אין זה מועיל להם, כי כאשר גובר צד הקדושה, הסט"א מקיאה את הממון, וכל הממון עובר אל הקדושה, ויוצאת הדעת מהסתרה, כאשר היה אצל המן ומרדכי, וכאשר כתוב בקהלת: 'ולחוטא נתן עניין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלוהים', עד שהניצוצות שחוזרים אל התורה נותנים לה שם 'אשת חיל' על שם

וידועים דברי חז"ל (הובא ברש"י במדבר י' כ"ה) שהכוונה היא שהיו אוספים את האבידות של כל ישראל להשיבם לבעליהם, ואיך שייך לומר שהשי"ת נתן עניין לסט"א לאסוף את הניצוצות כדי להחזירם אל הקדושה, הרי לפני שהם אספו ניצוצות אלו, כבר היו הניצוצות אצל הקדושה, והרי זה כמו כאילו גנב המן ממון מרדכי, כדי להחזירם אליו לבסוף, ומה בצע בזה.

מה שייכות פרנסה בנקל, ומן, ומחלוקת לשם שמים - אל הדעת

והנה מיד אחרי כן בסעיף ו' מבאר רביז"ל שלפי הגדלת הדעת, בהפיכת ההסתרה, כן זוכים לפרנסה בנקל, ומבאר זאת ברמזים שונים, שפרנסה תלויה בדעת שהיא השלום, ואמנם צ"ב מה השייכות הפשוטה בין עניין הפרנסה בנקל, לבין הדעת, שהיא הידיעה שיודע את ה', ומבין את התורה שנמצאת בכל מקום, ומתעורר ממה שנפל לכל בחינות ההסתרה והשכחה.

ואח"כ בסעיף ז' יש אריכות בעניין ה'מין' שאכלו במדבר שגם הוא רומז אל הדעת והמקוה של שער החמישים, ואף שלא ביאר רביז"ל את השייכות הפשוטה בין 'מין' ל'דעת', רק ברמזי המ"ם והנו"ן, אבל גם כאן צ"ב, מה השייכות פשוטה בין עניין הדעת והתורה, אל ה'מין' שהיה לחם לאכול ולשבוע, ואמנם ה'מין' היה מזון רחני שנתגשם ונעשה גשמי, כי היה מאכל שמלאכי השרת אוכלים (עי' יומא עה:), שהוא זיו השכינה ונתגשם אצלם למאכל (רמב"ן שמות ט"ז ו'), אבל עדיין אין זה שייך אל הבחינה של דעת שמדובר בה בסעיף ג-ד, שהיא מה שיודע את ה' כדי

הממון [כלומר על דרך שכתוב 'אנשי חיל' (שמות י"ח כ"א) ופרש"י עשירים], ועל זה נאמר 'חיל בלע ויקיאנו'.

מה עניין ה'ממון'

וצ"ב מה העניין של אסיפת הממון, וכי לא די לסט"א לאסוף את הניצוצות עצמן, ומה שכתב רביז"ל שהם מפחדים שיוציאו מהם את הניצוצות על כן הם מאספים ממון שבהם יש את הניצוצות, לא מובן לכאורה, כי כמו כן עליהם לפחד שיוציאו מהם את הממון, כמו שבאמת כן היה.

ומה כל כך חשוב ועיקרי בעניין הממון, עד שהפסוק שמדבר על הבליעה וההקאה, לא מדבר על הנשמות אלא על החיל והממון, כאילו שזה העיקר, וגם התורה שאליה חוזרים כל הניצוצות של הדעת, נקראת 'אשת חיל', בעוד שהממון הוא לכאורה רק דבר טפל לגמרי אל הגוונים והניצוצות אשר בו.

גם צ"ב הקשר בין הפסוק שהביא 'ולחוטא נתן עניין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלוהים', שמדבר על ממון שלאדם 'טוב' אין דרך לקבל את אותו הממון, והשי"ת מסבב סיבובים שהחוטא יאסוף ויכנוס, כדי שה'טוב' ירוויח את אותו הממון, אבל כאן הרי מדובר בניצוצות ששייכים אל צד הקדושה ונאבדו ממנה, ואם כי יש בחירה, וניתנת ממשלה גם לסט"א, וכח להסתיר את הדעת והתורה בחצר בית הנשים, אבל כאשר חוזרים הניצוצות אל הקדושה, אין זה רווח חדש, אלא השבת אבידה, ועל דרך שרמז בסעיף ה' שהמלכות היא בחינת דן שהיה מאסף לכל המחנות,

שה'טוב' יש לו בלי טירחא את כל מה שטרח בעבורו החוטא, ומקבל ממון מן המוכן ונהנה מהטירחא של החוטא לאסוף את הממון, שזה עניין פרנסה בנקל.

ואמנם לא נתבאר עדיין, למה עניין הדעת והניצוצות, מכונים ומלוכשים כאן בשם ממון ופרנסה בנקל ומן, כמו שהערנו, ועוד יש לשאול, למה לא נרמזו כל ענייני ממון, ופרנסה בנקל, ומן, בפסוק שבו הכניס רביז"ל את כל ענייני המאמר, הפסוק 'וביום הביכורים', ששם מוזכרים רק ענייני המלכות והתורה והדעת של שער החמישים, [וביטול עיצבון הידיים, דלהלן].

דברי רביז"ל בסעיף ט'

ונראה בע"ה, שיסוד הדבר נמצא במ"ש אח"כ בסעיף ט', שכדי לזכות למחלוקת לשם שמים [שהוא בחינת הדעת כמבואר לעיל], צריך לטהר את הידיים ע"י אגחה באמת, כי יש נחש שמכניס עצבות רוח, בחינת ל"ט מלאכות, וזה מחליש את הרוח הדופק, הדופק ומהפך את הדמים שבידיים, וזה מביא עיצבון ידיים בידיים העסקניות, ואז נעשים הידיים כבדים ומכבידים על הלב יותר, ועל זה אמר איוב: שהקב"ה 'חוללה ידו נחש בריח', שעושה חלל בידיים שסתומים על ידי הנחש, ועל זה נאמר וביום הביכורים, שאז זוכים למקוה של שער החמישים, כל מלאכת עבודה לא תעשו, לבטל זוהמת הנחש ול"ט מלאכות, כמ"ש 'זה ינחמינו ממעשינו ומעיצבון ידינו'.

ומסיים שכיוון שהידיים מכוונים כנגד השמים, כי בשניהם יש בחינת ימין ושמאל, אש ומים, ע"כ כשמטהר את הידיים מהעיצבון ע"י האגחה, מזכך את השמים

להתעורר ולצאת מההסתרה, שלא יהיה האדם שוכח מהשי"ת ולא יהיה תש כח מלהתגבר על יצרו.

ואח"כ בסעיף ח', מבאר רביז"ל שגם המצה, שהם העוגה שהוציאו ממצרים, רומזת לדעת גבוהה זו, והיא בחינת מחלוקת לשם שמים שגדול מן השלום שהוא בחינת הדעת, וטעמו בה טעם מן, הנה גם כאן ביאר רביז"ל את הדבר ברמזים, כי מצה ולחם רומזים למחלוקת, אבל צריך לבאר מה השייכות הפשוטה בין מחלוקת לשם שמים, לבין הדעת שדובר בה לעיל במאמר זה.

מן ופרנסה בנקל

ואמנם תחילה יש לבאר, את הקשר בין סעיף ו' לסעיף ז', שאף שאין הדבר מפורש, אבל מסתמא כוונת רביז"ל, שה'מן' הוא הפרנסה בנקל, כי שם 'מן' הוא מזון מוכן (שם ט"ו), וגם הפסוק שהביא בסעיף ו', שהפרנסה בנקל תלויה בדעת שנאמר "שטו העם ולקטו' בשטותא' במן הוא נאמר, שכל אחד טרח בו לפי השגתו ודעתו, ועוד שה'מן' הוא הרי הדוגמא הברורה והנצחית לפרנסה בנקל, שזכו לה במדבר, ושעדיין אפשר לזכות לה, כמ"ש חז"ל (הובא ברש"י שמות ט"ז ל"ב) שמי שעוסק בתורה יזכה לפרנסה מצנצנת המן, ואגב יש בזה גם רמז לדברי רביז"ל שעסק התורה מגדלת את הדעת שהיא בחינת ה'מן' והפרנסה בנקל.

ועוד מובן למעיין, שגם העניין שדיבר בסעיף ה', שה'טוב לפני האלוהים' זוכה לאכול מן המוכן, ממה שאסף החוטא חיל וממון, גם זה הוא בחינה של פרנסה בנקל,

הדעת הקדושה, והכניס אותה אל ההסתרה, על כן מאז נענש, שיקויים בו 'בויעת אפיך תאכל לחם', ועיקר העונש איננו הקושי והזיעה, אלא זה שמעתה יחשוב האדם וידמה לעצמו שהוא אכן עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, בידיים עסקניות אשר לו, ואינו מבין לחולל ידו ולעשות חלל בידיים הסתומות, להבין העדר כוחם, ולדעת כי כל מעשיו, מעשי ה' המה.

וככל שהאדם חושב שהוא זה שעושה, ממילא באה עליו עצבות רוח על מה שלא הצליח לעשות, וע"כ נקראת העצבות על שם הידיים, עיצבון ידיים, כי האדם נופל לעצבות על מה שלא מצליח להוציא לפועל, ועי"ז ממילא כבר אין לו כח לעשות ובאים עליו עיצבון וכבדות ידיים, ואז נחלש יותר רוח הדופק ושמתח הלב, וחוזר חלילה כמבואר בסעיף ט', אבל ככל שהאדם מניח את המעשה של עצמו מעצמו, ומחזירו אל השי"ת, מניח ממנו את עיצבון הידיים, ככתוב 'זה ינחמינו ממעשינו ומעצבון ידינו', ופירש"י, 'ינחמינו, יניח ממנו', דהיינו שאם מפריש מעצמו את מעשיו, ניצול מעיצבון הידיים.

מים טהורים משער החמישים

וידיעה זו היא הבחינה של דעת השלימה והמופלגת של שער החמישים שמבואר בפנים בסעיף ז', להבין שמה שעושה האדם הוא מאת ה', ורוח השי"ת דופק בתוך ידי האדם העסקניות, ואף מה שנראה שהוא עושה, מעשי ה' המה, וע"כ מבואר בסעיף ז' שיש טהרה ממים טהורים הנובעים משער החמישים, כי טהרה זו היא ההיפך מבחינת ידיים עסקניות שהביא רביז"ל בסעיף ט',

מהקדרות ומתגלה נפלאות, ואז זוכה שכל מה שמדבר בא מבחינת שמים, וממילא גם אם אין הלכה כמותו, שאז נקרא 'צדיק ורע לו', אבל אין לגנותו, ונעשה בחינת מחלוקת לשם שמים ע"כ.

והנה כל העניין צ"ב, מהי האנחה שמסלקת את העצבות שיש בעסק ל"ט מלאכות, ומה זה שייך אל טהרת השמים, כלומר מה ביאור הקדרות שעל השמים, ומה השייכות הפשוטה בין הידיים לשמים, ובעיקר צריך להבין, מה נוגע אלינו הדעת המופלגת שיש בסוד מחלוקת לשם שמים, ונפלאות דרכי ה' שיש בבחינת 'אלו ואלו דברי אלוהים חיים', ובעניין 'צדיק ורע לו', ועוד, שבתחילת המאמר וסעיף ח', מדבר רביז"ל על מחלוקת לשם שמים, כבחינה של דעת וסתרי תורה שהם בחינה של השגה במוח, ואילו בסעיף ט', מדובר על זה שהאדם עצמו יהיה בחינת מחלוקת לשם שמים, על ידי שדיבוריו יבואו מן השמים, ולא שיזכה להבין, כי אי אפשר להשיג קצות דרכיו ואי אפשר להתבונן רעם גבורותיו, ואי אפשר להשיג דרכי ה', ואם כן אין זה בחינת דעת.

ידיים עסקניות

אמנם אף שהדברים סתומים, פתח נשאר לנו, אם נתבונן בעניין העצבות רוח ועצבון ידיים ול"ט מלאכות שהביא הנחש בעולם, כי הפגם של ל"ט מלאכות, הוא מה שהאדם מרגיש 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', כי בתחילה היה אדם הראשון אוכל ושותה מן המוכן, כמ"ש בגמ' (סנהדרין נט:): שהיו מלאכי השרת צולים לו בשר ומסננים לו יין, אבל בחטא עץ הדעת, שפגם בבחינת

בסעיף ה', הוא עניין הגאווה והרגשת כח ועוצם יד, וע"כ קרא רביז"ל שם לממון בשם 'חיל', וביאר בזה את הפסוקים 'חיל בלע' ו'אשת חיל', ואמנם הבאנו לעיל שיש בתורה תיבת 'חיל' שמשמעותה עשירות, אבל באמת ש'חיל' פירושו כח, כמו 'ושמתם אנשי חיל' (בראשית מ"ז ו'), 'ותזרני חיל למלחמה' (תהלים י"ח מ'), אלא שהממון נקרא 'חיל' על שם שהאוסף ממון, מרגיש בעל כח בעל מאה ובעל דעה, וכמ"ש 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (דברים ח' י"ז).

כסף זהב ונחושת

ואולי לכן פירש רביז"ל בסעיף ה' שהממון כולל את הגוונים העליונים ואת הניצוצות שהם בחינת זהב וכסף ונחושת, והכוונה היא למידות חסד גבורה ותפארת, אשר נמשלים בכסף זהב ונחושת (ע' ליקו"ת תהלים פד), אמנם היה די שיביא את הבחינה של כסף וזהב, שהם עיקר העשירות שבה הוא מדבר, כי מסתמא לא אסף המן פרוטות נחושת, ולמה מנה רביז"ל גם את הנחושת, [ובתורה כ"ה ס"ד שהזכיר ג"כ עניין זה, לא הזכיר אלא כסף וזהב], אלא שזה כדי לרמז לנו את בחינת מידת התפארת שיש בממון, וגם בכסף וזהב כשנכללים יחד נעשה מהם בחינת התפארת (ועי' זוה"ק שמות צ:), שהיא מידת הגאווה וההתפארות, שנופלת אל הסט"א כשהם אוספים חיל וממון.

וע"כ בתוך דבריו על תאוות ממון, כתב רביז"ל שמלכות הוא בחינת תאוות עשירות, ולא ביאר את הדבר, אבל הכוונה בפשטות היא, שטבעו של עשיר הוא, שמרגיש

שכינוי זה משמש בדברי חז"ל (שבת יד. ועוד) לסיבת טומאת הידיים, וזה בחינת הדעת של מחלוקת לשם שמים, כי יש פירוד ומחלוקת בין שמים לארץ, ובין האדם לקונו, והחיבור בין שני צדדי המחלוקת, להבין את האחדות והשלום המופלג, שגם הפירוד לא מפריד באמת, זאת והב בסופה', זוהי הדעת המופלגת.

פרנסה בנקל

וזה עניין פרנסה בנקל, ולחם מן השמים, ומנוחת ה' טוב לפני האלוהים' מתאוות הממון, ומהבהלה 'לאסוף ולכנוס' שבה שקוע החוטא, כי מי שיש לו דעת שבאה על ידי התורה והטוב, כמבואר בסעיף ה', יודע שהכל מאת השי"ת, וגם מה שבא בזיעת אפיו מאת ה', וממילא מה לו לטרוח לאסוף ולכנוס, וגם מה שמשתדל קצת בפרנסה, עושה במנוחה ושלווה, ואכן השי"ת מביא להם מן המוכן לחם מן השמים, ממה שטרח בעבורם החוטא, ולזכות לדעת זו, תלוי לפי מה שניצול מאחיזת הנחש בל"ט מלאכות וקללת 'בזיעת אפך תאכל לחם', על ידי שמתקן חטא עץ הדעת, על ידי שזוכה לדעת בעסק התורה וגילוי ההסתרה, וע"כ פרש"י (בראשית ה' כ"ט) על פסוק 'זה ינחמינו ממעשינו', שנח תיקן להם כלי מחרישה שלא יצטרכו לעבוד בקושי כל כך, ויהיה להם מעט הנחה ופרנסה בנקל יותר ממה שהיה, וזה מכח זה שנח מנחמינו מעצבון ידינו שבא ממעשינו.

אנשי חיל

ונבאר את העניין בעומק יותר, כי כל עניין 'תאוות ממון' שרביז"ל מדבר עליה

עיקר הכוונה לענייני רוחניות

והנה עד כה ביארנו כל עניין זה בגשמיות, שהרגשת 'כוחי ועוצם ידי' מקלקלת את דרך הפרנסה, ומביאה עצבות, ועי"ז ממילא כבר אין לו כח לעשות ובאים עליו עיצבון וכבידות ידיים, ואז נחלש יותר רוח הדופק ושמתח הלב, וחוזר חלילה כמבואר בסעיף ט', אבל עיקר כוונת רביז"ל בכל עניין זה בסעיף ה-ז ובסעיף ט', הוא ברוחניות, וזה בא להעמיק ולבאר עניין יסוד כל המאמר, וללמדינו שכל ההסתרה שבתוך הסתרה שהאדם נתון בה, עד ששוכח מה', וקופץ ממקומו של עולם כמבואר בסעיף ג-ד, הוא רק משום שמתגאה בעשרו והצלחתו, ומכח אחיזת הנחש בל"ט מלאכות שלו ובידיים עסקניות, שהאדם חושב שהוא זה שעושה, וחושב שהפעולות שלו הם באמת שלו, וע"כ כשמצליח הוא חושב שהוא זה שמצליח, ומתגאה כהמן בעשרו, ומאידך גיסא כאשר איננו מצליח, מתעצב אל לבו, למה איננו מצליח לעשות, ואז אין לו רוח הדופק ושמתח לב, ועצבות זו מרפה את ידיו מלעשות, ונעשים ידיו ככדים משום העצבות רוח, וזה נקרא עיצבון ידיים, ואז חוזר חלילה, כי כאשר איננו עושה ולא פועל, שוב נשבר לבו יותר מהמכשולות שלו, עד שמתיימש לגמרי ונפשו יוצאת.

ומה שגרם לכל זה הוא, מה שנכנסה בו עצבות רוח מכח אחיזת הנחש שמכניס בו את כל העניין של מלאכת עבודה ול"ט מלאכות, ועל זה הוזהרנו כל מלאכת עבודה לא תעשו, לדעת שהכל נעשה בכח הרוח הדופק בנו שהוא מקרא קודש יהיה לכם [ויתבאר בע"ה להלן עד סוף העניין, ואין

שליטה וכח ומלוכה וממשלה, כי 'עשיר יענה עזות' (משלי י"ח כ"ג), וזה יסוד מה שנתבאר שעניין הממון הוא מה שחושב כי כוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל, וממשיך עליו את העצבות רוח.

וידי משה כבדים

ורביז"ל רמז עניין זה, שאסיפת הממון הוא הפגם של 'כוחי ועוצם ידי', גם בהביאו בסעיף ט' את הפסוק 'וידי משה כבדים', כי עניין הרמת והורדת ידי משה, מבואר במשנה (ר"ה כ"ט). ששאלו וכי ידיו של משה עושות או שוברות מלחמה, והשיבו, שהרמת הידיים היתה לשעבד לב ישראל לאבינו שבשמים, והכוונה היא, שעשה כן למען ידעו הלוחמים במלחמה, שלא הם העושים ולוחמים ונוצחים, אלא השי"ת הוא הנותן לך כח לעשות חיל, והניצחון מאתו גרידא, ועי"ז היו נוצחים, וממילא מובן שידי משה כבדים היו, ולא יכלו לגרום לישראל להבין דבר זה, בהתגברות עמלק העומד כנגדו, כי המן ועמלק, הוא זה שאוסף ממון ושקוע בתאוות העשירות כמבואר בסעיף ה'.

ואכן המן, הוא בחינת הנחש שהכשיל בעץ הדעת והביא את הקללה של ל"ט מלאכות, כמבואר בסעיף ט', שהרי אמרו בגמ' (חולין קל"ט:) המן מן התורה מנין שנאמר 'המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת', ואכן זה מה שמביא את העצבות רוח, כלשון רביז"ל בסעיף ט', ובאמת שלשון רביז"ל 'עצבות רוח' איננו לשון הכתוב, אלא זה רמז לפסוק (משלי ט"ו י"ג) 'עצבת לב רוח נכאה' (כמצויין במ"מ שבליקו"מ בפנים), וממילא יש לרמז כי עצב"ת סופי תיבות עץ הדעת טוב רוע.

הוא עושה רע, אבל אין לגנותו, כי כל דיבוריו מהשמים, כלומר שיש שורש לכל מעשיו בשמים ובשמי השמים, דהיינו שגם כל המחשבה דיבור ומעשה של עבירה שלו, יש בהם כוונה מכוונת מאת ה', ואם האדם רוצה באמת לעבוד את ה' ואינו מצליח, הרי הוא נחשב לצדיק ורע לו המבואר בסעיף ט', שלא מגנים אותו אף אם אין הלכה כמותו.

ואז נעשה האדם עצמו לבחינת מחלוקת לשם שמים, ש'אלו ואלו דברי אלוהים חיים', ואף שזה דבר שאי אפשר להבין קצות דרכיו, איך אפשר להיות שאף שלא הצליח בעבודת ה' אבל אין לגנותו, מכל מקום אמת הוא וזה תיקונו, וזה ביאור עניין מחלוקת לשם שמים שהוא הדעת והשלום המופלג, לחבר בין הדבקים, כי זה שאמר רביז"ל בתחילה שהדעת הוא בחינת מחלוקת לשם שמים, אין הכוונה להבין את הסוד של 'אלו ואלו דברי אלוהים חיים', שזה אי אפשר, 'ורעם גבורותיו מי יתבונן', אלא הכוונה היא שיזכה האדם לתיקון מעשיו, וזה נחשב שנתעורר הדעת, שהיא התורה הנסתרת בתוך כל ההסתרות, ולגלות שהאדם קרוב אצל השי"ת שמלובש גם במקום ריחוקו.

אבל דבר זה, דהיינו בחינת מחלוקת לשם שמים, לא יתגלה עליו, כל עוד שהשמיים לובש קדרות, שהוא הבחינה של ההסתרה והקדרות עצמה כל עוד שלא נתגלה ההסתרה ונהפך לדעת, וזה תלוי בעבודת האדם, אם האדם יש לו עצבות רוח ועיצבון ידיים, והרגשת 'כוחי ועוצם ידי', שזה מקדיר את השמים, או

להסיק מסקנה באמצע הדברים], ועי"ז נרים ידינו אל השי"ת כמשה רבינו במלחמה, ונקיים מה שכתוב 'נישא לבבינו אל כפים אל אל בשמים' (כמבואר בפנים), שעומק הכוונה היא שנשיב לו את כח מעשה ידינו, ונייחס אליו את כל מעשינו, ונבין שהכל מאתו.

השי"ת מלובש בכל מעשה

כי זה גופא עניין יסוד המאמר, לדעת שגם המכשולות וההסתרה שבתוך הסתרה, מכוונים מאת ה', ואין לאדם לחשוב שכוחו ועוצם ידו עשו זאת, כי הרי גם בהם יש תורה וסתרי תורה (כמבואר בסעיף ג-ד), עד שגם בהסתרה שבתוך הסתרה מלובש שם השי"ת (שם), ואם השי"ת מלובש שם, אם כן מאתו יצאו כבושים (עי' סוטה י: ב"ב צא:), ברכות לב. סוכה נב:), ואמנם יש להשי"ת מטרה בזה, והכוונה של השי"ת בכל אופני ההסתרה היא, למען זה גופא שיאנח האדם באנחה באמת, ויעמוד בנסיון העצבות רוח, ובנסיון הל"ט מלאכות גם ברוחניות, וע"כ כשנאנח האדם באמת, הרי הוא מתקן את המכשול ומהפך את ההסתרה שלו לדעת, וחוזר אל השמחה, ויוצא מה'חזרה חלילה' של העצבות רוח ועצבון ידיים, ומצליח לעשות ולפעול בעבודת ה'.

צדיק ורע לו

וממילא אף אם אין מעשיו של האדם עולים יפה, והרבה יש לו על מה להיעצב בעצבות רוח ועיצבון ידיים, אבל אם יזכה יהיו כל מעשיו מבחינת 'אלו ואלו דברי אלוהים חיים', שאף שאין הלכה כמותו, כי

מקום לרוח הדופק להחיות את הידיים ואת המעשים, כי רק האנחה עושה חלל בידיים הסתומות ומטהרת את השמים מהקדרות.

נמצא שהאנחה שמסלקת את העצבות רוח, ומביאה את השמחה, יש בה עבודה בפני עצמה, ורק מכח שתי הבחינות יחד, של השברון לב והשמחה, יזכה שגם על כל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו יאמר שהם דברי אלוהים חיים, וכבר ביאר בפרפראות לחכמה שבחינת 'דברי אלוהים חיים' שמבואר בסעיף ט', היא בחינה של 'דברי אלוהים חיים' המבואר בסעיף ג', שהאדם בחטאיו מהפך דברי אלוהים חיים לפתיות עיי"ש, וממילא מובן שכאשר זוכה לגלות את הדעת, על ידי עסק התורה, ומוסיף לזה את האנחה והשמחה והביטול של בחינת 'כוחי ועוצם ידי', אז מתגלה שגם הוא עם כל מעשיו הולכים בסדר מכוון של 'אלו ואלו דברי אלוהים חיים', ויהיו מעשיו מתוקנים.

עבודת השמחה וההתבודדות

ונראה ששתי בחינות אלו שהם השמחה והאנחה, הם בחינת שתי הידיים, ימין ושמאל, שמבואר בסעיף ט' שהם בחינת השמים והידיים, כי ימין ושמאל הם בחינת 'שמאל דוחה וימין מקרבת' (סוטה מז.), ורק כשיש לאדם את החיבור בין שתי הבחינות הללו, אז יש לו את בחינת טהרת השמים מהקדרות, ויכול לזכות שלא יגנו אותו על מעשיו שאינם נכונים

וזה יסוד דברי רביז"ל בשיחותיו, שמצד אחד צריך האדם להיות בשמחה תמיד על אף כל מה שנתרחק, והשמחה עצמה מתקנת ומהפכת לטובה (ליקו"מ ח"ב סוף תורה י"ב,

שהוא בשמחה שזה מטהר את השמים, ולשמחה זו זוכים על ידי אנחה, שמניח את שברון רוחו.

מי שהוא בעצבות, יש לו מה להיות בעצבות

והכוונה היא בפשטות, שאם האדם בשמחה, אז השי"ת מתקן כל מעשיו ולא מגנהו, ומגלה את הדעת הגנוזה בתוך כל מעשיו, וממילא יכול לשמוח, אבל לא כן אם לבו סגור ומסוגר מרוב שברונו על קלקוליו, כי אז באמת יש לו מה להתעצב, כי אז מעשיו אינם מהשמים, ויש מה לגנותו, ואז נעשה עוד יותר בעצבות, וחוזר חלילה, וגם זה בכלל מה שרמזו רביז"ל, שעצבות רוח וכבדות הידיים שהם קדרות השמים, פועלים בגלגל החוזר, כי ככל שהוא עצב, כן הידיים כבדים והשמיים קודרים ואיננו זוכה לאותה בחינה שבה לא מגנים את מי שאין הלכה כמותו, וממילא נעשה עוד יותר בעצבות.

עבודת האנחה באמת

אמנם מזה שנקט רביז"ל את עניין האנחה, כדרך לצאת מעצבות, ולא אמר בסתם שיהיה בשמחה או ריקודים שמסלקים את העצבות, לימד אותנו שיש עוד בחינה בתיקון של האנחה שמטהר את השמים ומתקן את כל מעשי האדם שלא יגנו אותו מן השמים, כי האנחה היא אנחה על רוע מצבו ועל מכשולותיו, כי רק שברון הלב על ריחוקו, מעלה את חינו לפני ה', אבל מאידך, אם לא יאנח האדם באמת, ולא יהיה איכפת לו מהחסרונות שלו, אין בכלל

ופרנסה בנקל, ומן, בפסוק שבו הכניס רביז"ל את כל ענייני המאמר וביום הביכורים וגו', ששם מוזכרים רק ענייני המלכות והתורה והדעת של שער החמישים, וביטול עיצבון הידיים.

וכבר נתבאר דמ"ש בפסוק 'כל מלאכת עבודה לא תעשו', זה גופא עניין תיקון תאוות ממון, שלא יהיה האדם מאמין בכוחו לאסוף חיל, ולא יחשוב שמעשיו שלו המה, אלא ירים ידיו ולבו לאל אמונה, לדעת שכל כח הידיים הוא מהרוח הדופק שמניעה אותם, ואז לא יהיה לו את הבחינה של מלכות של עשירות, אולם עתה נבאר שהכוונה בזה היא בעיקר ברוחניות, כמו שיתבאר.

כי גם ברוחניות יש בחינה של פרנסה בנקל ומן ולחם מן השמים והשתדלות מועטת, כאשר יזכה האדם להבין ולחיות בהרגשה, שכל מעשיו מעשי ה' המה, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, וגם המעשים הרוחניים מאתו יתברך, כי 'מי הקדימני ואשלם לו' (ויק"ר כז), וכמבואר בסוף תורה ב' שבאמת אין ראוי לחשוב לקבל שכר על מעשיו, כי כל המעשים טובים שלנו הם מאתו ע"כ, וממילא לא יתגאה במה שמצליח, וכמבואר בספר המידות (גאווה סי ט"ו) שאין להתגאות בשום השגה ומעשה טוב, כי הוא רק כעט אצל הסופר, ומאידך, כשידע דבר זה, גם לא יפול לעצבות מכל מה שנתרחק כל כך מהשי"ת, ולא יתייאש מלהצליח, אלא ידע שהכל מאת ה', וממילא גם עתה קרוב הוא אל השי"ת, כי גם בהסתרה שבתוך הסתרה נמצא השי"ת.

ותורה כ"ד, מ"ח), אבל יחד עם זה צריך להתבודד לפני השי"ת ולשפוך לב לפניו בכל יום על עומק ריחוקו (שם כ), ואם יעשה כן, השי"ת יסייע בעדו ויתקננו (עי' תורה ט"ו ס"ב, ותורה ונ"ט), ואולי גם יזכה שיתהפכו לו הירידות לעליות וכמבואר בכמה מקומות (שיהר"ן סי' ג' וחיי"מ סי' תקס"ה וליקו"ה נדרים ד' כ"ז ותפילת המנחה ה' צ"ג) שהשי"ת גדול מאוד, ואם יזכה האדם יהיו נעשים מעוונותיו עניין אחר לגמרי, ובלבד שלא יתייאש מן הרחמים, ואף אם הוא שקוע ומונח בתוך בוץ, יצעק וישווע, ויקיים 'מבטן שאול שיועתי'.

וביאור לשון רביז"ל שם, שאם יזכה האדם יהיו נעשים מעוונותיו עניין אחר לגמרי, היינו שיתגלה מה שמוסתר בהם, שהוא הדעת והאותיות והשי"ת, והרי זה כלשון הכתוב, 'לדעת את שלום אסתר ו'מה' יעשה בה', לעשות מההסתרות בחינת 'מה' העדות והחוקים כמבואר כל זה בסעיף ג'.

ונמצא, שכל הבחינות שבסעיף ט', מבארים את עומק הבחינות שבסעיף ג-ד, איך להפוך את ההסתרה לגילוי, ואיך השי"ת נמצא עמו תמיד, שזה תלוי באנחת האדם ובשמחתו, והשמחה תלויה עד כמה שמאמין שהכל מאת ה', ולא תולה את יכלתו בידיים עסקניות שלו ובל"ט מלאכותיו.

מי הקדימני ואשלם לו

ובזה נשוב לבאר בעומק יותר, למה עניין הדעת והניצוצות שלו, מכונים ומלוכשים במאמר זה בשם ממון ופרנסה ומן, כמו שהערנו, וגם למה לא נרמזו כל ענייני ממון,

והם הם שתי העבודות שרמו עליהם רביז"ל כמו שנתבאר, עבודת האנחה ועבודת השמחה, כי האנחה היא הבחינה של ההשתדלות, כשהאדם מבין שהכל תלוי בו, ואם נתרחק, הרי הוא שבור מזה ונאנח באמת מעומק לב ונפש, ואילו עבודת השמחה, היא הבחינה שהאדם מבין שהכל מאתו, וממילא הוא בשמחה תמיד, ומאמין כי הכל יתקן בדרכים נפלאות, כי הקב"ה רב להשי"ע, כי יש עניין שנתהפך הכל לטובה'.

פרנסה בנקל ברוחניות

וזה עניין עסק פרנסה בנקל' הרוחני, כי פרנסה היינו עסק הממון שהוא החיל והכח והמלכות והגאווה דקדושה, לעשות ולפעול ולטרוח, ולדעת שהכל תלוי באדם, אמנם מי ששקוע בתאוות ממון, כמו המן ועמלק, ומאמין בכוחו ועוזו ידו, הוא זה שנופל לעצבות ולשברון לב יותר מדי על מכשולותיו, וזה בא לו על כי הוא מאמין בכוח של עצמו, אבל באמת, צריך לדעת שכל הלחם מן השמים, ולהאמין שהכל מאתו יתברך.

ועל כן כאשר אוכל אדם מזה או מן ולחם מן השמים, זוכה לפרנסה בנקל גם ברוחניות, דהיינו שזוכה להשגה זו, להבין איך שמצד אחד הכל תלוי בנו שזה עניין ה'פרנסה', ויחד עם זה לדעת שהכל מאתו, שזה עניין הפרנסה בנקל', דהיינו השמחה להקל עול הפרנסה שלוקח על עצמו את כל מעשיו, ואז גם מה שעושה לא נעשה בעצבון רוח וידיים, ולא שטו העם בשטותא, אלא בשמחת לבב, וזה גופא

מצה ומחלוקת לשם שמים

ובאמת שהבחינה של האלהות שנמצאת שם, היא היא הדעת של המחלוקת לשם שמים גופא, כמו שמבואר בפנים סעיף ג', ח', וכבר נתבאר דהיינו להשיג איך שגם בריחוק מקום שמחולק מהשי"ת, גם שם השי"ת נמצא, ואיך לא להיות בעצבות רוח אלא בשמחה, וע"כ מצה, שיש בה טעם מן, היא הבחינה של מחלוקת לשם שמים כמבואר בסעיף ח', כי אכן זה הסוד והדעת של החיבור הגמור בלי מחלוקת, לדעת שהכל מאתו.

אולם יחד עם זה, נצרכת האנחה בשברון לב על ריחוקו מהשי"ת, וזה גופא העבודה המיוחדת למי שנמצא במצב של הסתרה, להיות בשמחה ולהרחיק עצבות רוח, ויחד עם זה לעסוק בעשיה והשתדלות, בעיקר ברוחניות, ולהיאנח על מה שנכשל.

הזהירות מטעות מרוב אמונה

כי אמנם אוי לו לאדם שיאמר, שאין צריך לעשות ולבחור בטוב, וילמד זכות על עצמו ועל חטאתיו לאמור כי הכל מאתו, כדברי רביז"ל שהבאנו, כי למעשה הרי נצטוונו לעשות ולפעול, כי הקב"ה מסתיר את מעשיו בתוך מעשי האדם, וכמו כל עניין הפרנסה הגשמית, שאף שיש להאמין שהכל מאתו אבל האדם מצווה לעשות, והקב"ה מברך את מעשיו, אבל יחד עם זה האדם גם מצווה לכלי יטעה לחשוב שמעשיו שלו המה, וכבר נתבאר שזה גופא העונש על אכילת עץ הדעת, שגדל הנסיון, עד שיצטרך האדם להיכנס לתוך הנסיון של עשיה ופעולה, ויחד עם זה לדעת את האמת שכל מאתו יתברך.

האדם נכשל בדבר, לא היה נאנח באמת, ולא היה נשבר לכו בקרבו, אלא היה שמח בידעו שהכל מאתו יתברך, ושגם בהסתרה נמצא השי"ת, וזו איננה דרך אמת כלל וכלל, כי השי"ת חפץ שנשלב בעבודתו את הבחינה של 'אנחה', להבין ולהשכיל שהכל תלוי גם בנו ובעבודתנו, וע"כ עלינו לקבל מהסט"א ומהחוטא שאוסף חיל וכונס ממון, את בחינת הכח והגאווה ועוצם היד, ולהשתמש בה לקדושה, ככל מה שנתבאר.

ובאמת שכבר בתחילת המאמר התחיל רביז"ל בזה, שיש לכל אחד בחינת מלכות ורבנות, אבל צריך שלא ישתמש בה להנאתו, ועלול להיות בחינה של 'הרבנות מקברת את בעליה' (פסחים פז:), ואף שרביז"ל ביאר שמקברת מפני שאינו מוכיח, אבל רש"י פירש את פשטות הדבר, שהרבנות מקברת על ידי התנשאות והגאווה, נמצא, שגם התחלת המאמר מתחיל בזה שיש להשתמש עם כח ההתנשאות אבל רק לשם שמים, והוא מה שסיים את המאמר, שצריך שמחה עם אנחה גם יחד, שהם בחינת הביטול דקדושה עם הגאווה דקדושה, כמו שנתבאר.

מעלות שרי האלפים והמאות

ועל כן מצינו ששרי האלפים ושרי המאות שהזכיר רביז"ל בתחילת המאמר שהיתה להם מלכות דקדושה, היו צריכים להיות 'אנשי חיל ושונאי בצע' (שמות י"ח כ"א) והנה 'אנשי חיל' פרש"י: 'עשירים, ואילו 'שונאי בצע' פירושו ששונאים ממון (עי' רמב"ן שם ובתורה ל' ס"ד), נמצא שהיו צריכים שילוב של שתי הבחינות, הבחינה של החיל ממון, להאמין בכח של עצמו, בבחינת האנחה (ע"כ ממוון"ן כמניין קו"ל, וכמניין

מתקן את מעשיו, שיהיו כולם נחשבים כדברי אלוהים חיים.

ביאור עניין 'ולחוטא נתן עניין לאסוף'

ואחרי שנתבאר כל זה, יש ליישב מה שתמהנו בתחילת הדברים, מה מרויח צד הקדושה מזה שהסט"א אוספת את הניצוצות, הרי הם גונבים את הניצוצות האלו מצד הקדושה, והיה עדיף שישאירו את הממון ואת הניצוצות אצל הקדושה, ואין זה דומה כלל למה שאסף המן ממון מכל העולם לתת למרדכי, שזה היה רווח חדש.

אכן נראה שהרווח שמרוויח צד הקדושה, הוא עניין הממון והחיל והאנוכיות, כי אכן הניצוצות של הדעת היו בצד הקדושה טרם נאבדו, אבל הם היו בבחינת ביטול גמור, ובלי בחינת החיל והממון, הכח והגאווה, והיות שאין שלימות הדעת מבחינת הביטול גרידא, אלא כשמתחברת לבחינת החיל והכח, וכמו שנתבאר שזה בחינת שמים, אש ומים, ממילא צריך לחבר גם את בחינת הממון, שבחינה זו של גאווה, ניתוסף לצד הקדושה מכח הסט"א, שאספה וכנסה את הניצוצות בבחינת ממון וכח וגאווה.

הביטול והגאווה

והכוונה למעשה היא, שלולא בחינת התגברות הסט"א וההסתרה הגדולה אשר מתגברת להסתיר את הקדושה והדעת והניצוצות, לא היתה בחירה, ולא היה צד של הרגשת בחינת גאווה וכח וחיל, והיינו לגמרי מבוטלים אל השי"ת, ואז אם היה

אל מרדכי, להשלים את בחינת המלכות והמרות שבמרדכי כמבואר בסעיף ג', אבל אצלו היה זה שילוב של שתי הבחינות בקדושה, גאווה עם ענוה, התנשאות וביטול, אנחה עם שמחה.

ועל כן נקרא 'מר דכי' ו'מר דרור', 'מר' היינו מלכות כמבואר שם בסעיף ג', ואילו 'דכי' ו'דרור' היינו הבחינה שמבואר בסעיף ז שיש בחג שבועות מקוה של מים טהורים משער החמישים, דהיינו טהרה ודרור [כי שנת הדרור היא שנת החמישים, כמ"ש (ויקרא כה) 'וקראתם דרור בארץ'], וחג שבועות הוא הזמן שמתקיים בו 'כל מלאכת עבודה לא תעשו' כמבואר בסוף המאמר, שזה גם פשטות הסיבה למה יו"ט של שבועות נקרא 'עצרת' [בנוסף לטעם שביאר רביז"ל] על שם שעצור ממלאכה.

מצ"ה עם הכולל, שהוא בחינת המחלוקת והפירוד), ושנאת בצע וממון, לדעת שהכל מאתו יתברך בחינת השמחה (וע"כ בצ"ע אותיות עצ"ב, ושנאת עצב היא השמחה, ועי' תורה כ"ג ס"א).

מר דכי ומר דרור

והנה הכתוב שמביא רביז"ל בסעיף ה', 'ותשם אסתר את מרדכי על בית המן', שקיבל מרדכי את עשירותו של המן, כולל גם את הבחינה של הגאווה של המן, כי המן נתגאה בעשרו כמ"ש (אסתר ה' י"א) 'ויספר להם המן את כבוד עשרו' וגו', ומזה באה גאוותו להשמיד את כל עם מרדכי על כי מרדכי אינו משתחוה לו, וכמ"ש 'וכל זה איננו שווה לי' (שם שם י"ג), וביארו חז"ל (מגילה טו:) ש'כל זה' היינו אוצרות עשירותו שחוקים על לוח לבו, וכח גאווה זה עבר

הרה"ח ר' אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א

רמזי פסח על פי תורה נ"ו

בגד של חירות, ועפ"י הנ"ל גם טעם האבילות הוא לומר להאדם שלא ישתמש בהמלכות שלו לענין אבילות, שלא תהיה אצלו בבחי' הרבנות מקברת את בעליה, רק יהיה בגד של חשיבות אריכות ימים לתוך המלכות.

שם: שְׁהַתְּנֶה לְשֵׁיהָ בְּחֵינֵת מָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (דברים ו): "מִה הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים".

מה העדות והחוקים והמשפטים - הוא שאלת הבן החכם בהגדה שהוא בחי' דעת שיצא ממצרים כדלקמן, וע"כ משיבין לו כהלכות הפסח וכל סדר הנס מיצ"מ, והוא תירוץ על שאלת מ"ה שלו, וכל זה כי הוא שאל וחיפש אחר הדעת הגדולה המסתתרת, ובזה ששואלים מ"ה בזה נעשה כלי לקבל אח"כ התשובה, ולכן זה הטעם שהקפידו בליל פסח שיהיה הכל דוקא בדרך שאלה ותשובה, ושואלים למה הוא כך וכך ובזה עושה כלי לקבל התשובה, וע"כ כשהחכם שואל מ"ה העדות והחוקים והמשפטים וכו', אז ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח, א"ת הליכות אלא הלכות, היינו אם בחקותי תלכו, הליכות בחוקים וגו',

וזה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, שמובא בקדושת לוי כמ"פ (יתרו שבועות) בשם הרמב"ן (אמונה ובטחון)

אות ב': "אֲשֶׁרֶיךָ אֶרֶץ שְׁמֶלֶכָה בְּן חוֹרֵן

וזה ענין ליל פסח שכ"א נעשה כמלך בביתו, כי צריכין להיראות כבני חורין, כי כעת כל אחד הוא שורר בביתו, כי יש לו חיוב לספר ביציאת מצרים שכל זה נכלל בלהוכיח ולהדריך את בניו ובני ביתו לעבודת ה' ולאמונה והמסורה מדור לדור, כי בליל פסח מאיר הארת הוי"ה בעצמה בהסתרה שבתוך ההסתרה כדלקמן שבמצרים היתה אני הוי"ה.

לבישת הקיטל בליל פסח - מבואר בספרים הקדושים כמה טעמים בזה, ובשו"ע או"ח סי' תע"ב בנושאי כלים מבואר כי הקיטל הוא זכר לחירות שלו בשבגד חשוב כמו מלכים, והחת"ס כשלבש הקיטל בליל פסח אמר שזה מרמז להאדם שיבא היום שילבישו אותו הקיטל אחר הסתלקותו, וכן כתבו הט"ז והמ"א (סי' תע"ב) שהוא זכר לבגד מתים כדי שלא תזיח דעתו עליו, נמצא שמצד אחד מרמז הקיטל ל'חירות', שאז נעשה החכמה תחיה את בעליה כי חכמה הוא גוון לבן, אך מצד שני זה מרמז שאם לא ישתמש עם המלכות שלו בחירות, אז תהיה הרבנות מקברת את בעליה.

ובזה י"ל כי כתב בהגדת אור ישרים בשם הגר"א, כי חס מלהזכיר אבילות בליל פסח שהוא ליל שמורים, והוא רק מטעם

דברים הרבה, ו'הדברים הרבה' מבואר במשנה ובגמרא שהוא מתחיל בגנות ומסיים בשבח, שזה איך להפוך מן מחלוקת ברישא לשלום בסופה.

ג. מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה, היינו כי התורה שהולכות להאנשים ומכרות עד מתי פתיים תאהבו פתי, הוא התורה שהוא בחי' אשה כמ"ש בלקו"מ (סי' קמ"ו), היינו כי אשה מלכות הוא בחי' רגליה יורדות מות, והיא הולכות לאותם שהם בחי' נשים כמובא בפנים, וזה הוא מסיק, היינו שהוא לומד תורה במקומו, ואשתו הוא המלכות, אופה את הלחם, היינו שהיא באה אל האנשים ומעוררם. ובלשון המשנה מוזכר ג' נשים באפיית המצה (פסחים מ"ח:) שלש נשים עוסקות בבצק כאחת, אחת לשה, ואחת עורכת, ואחת אופה.

שם: וּבְאֵמֶת גַּם בְּתוֹךְ הַהֶסְתֵּרָה שְׁבִתוֹךְ הַהֶסְתֵּרָה, גַּם שָׁם מְלַבֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְּהֵינּוּ אוֹתוֹת הַתּוֹרָה, פִּי בְּלִעְדֵי אֵין חַיִּית לְשׁוֹם דְּבָר

וזהו הפסוק המוזכר בהגדה של פסח "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר וגו'", תיבות 'ביום ההוא' מרמז על ההסתרה שבתוך ההסתרה, כמ"ש (דברים ל"א) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, ואמר הכתוב והגדת לבנך על ענין של 'ביום ההוא', לאמר אמירה רכה, כי יש אור המאיר בתוך ההסתרה הזאת, שהוא בעבור זה עשה הוי"ה לי, להאיר משם הוי"ה תורת הוי"ה ממש, המאיר לתוך ההסתרה.

וע"כ אומרים בהגדה 'בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך', וכבר העירו הספרים הקדושים

שהוא לעשות כלי וחפצה לקבל בה האור, וזה עד שתחפץ היינו שקודם תרצה אתה ותשאל על התירוץ, ואז יהיה נעשה הכלי לקבל בה התירוץ.

שם: וּבְכֹל יוֹם וַיּוֹם מְרַדְכֵי מִתְהַלֵּךְ לְפָנֵי חֲצַר בֵּית הַנְּשִׁים

הרי שיש ג' דרגות של נשים והסתרה, ויש לומר שעל זה מרמזים בלקיחת ג' מצות לסדר הקערה, כי ג' פעמים מצ"ה הוא י' הנשי"ם, ועל המצות הללו אומרים ההגדה שהוא הארת הדעת, כי מצה נקראת לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, ועונין הוא לשון הרמת קול, שזה מה שאומרים ההגדה בקול רם כדי להאיר את הדעת כמו שנתבאר בלקו"מ (ח"א סי' כ') היינו הארת הדעת לתוך בחי' הנשי"ם הנ"ל.

ובזה י"ל מה שכתוב במגילה 'הג"י שומר הנשי"ם, הג"י גי' ח"י, ענין המשכת חיות ואריכות ימים שהוא הדעת לתוך בחי' נשי"ם, (וע"כ שיעור חימוץ של מצה הוא ח"י מינוטין, כי עד שם נמשך החיות לתוך מצות), ועי"ז נעשה מצות שמירה, שהוא שומר הנשים.

וזה שדרשו חז"ל (פסחים קט"ד.) ג' ביאורים על לחם עוני א. מה דרכו של עני בפרוסה, היינו בחי' מחלוקת לש"ש הנ"ל. ב. לחם שעונין עליו דברים הרבה, היינו הדיבור של תורה שהולך להאנשים, ומכרות להם עד מתי פתיים תאהבו פתי, ומעוררם, וזה 'דברים הרבה', כי יש מלכות באיתגליא ושם הדיבור בנקל, כי תיכף שומעין לו, אבל מלכות באיתכסיא צריך לעוררם בסתר, וע"ז צריכין דברים הרבה, וגם ענין 'קריאת התורה בפה' דוקא שהוא חיים הם למוציאיהם בפה, זה בחי' מצה שעונין עליו

תורה, שהוא נראה כשיר של חשק, ועליו אמרו חז"ל (ידים פ"ג) שכל הכתובים הם קודש ושיר השירים הוא קודש קדשים, וע"כ כל שלמה בשיר השירים מרמז להקב"ה שהוא מלך שהשלום שלו (רש"י ריש שה"ש), כי הוא מרמז לבחי' שלום שהוא הדעת והשכל המובא בפנים התורה.

ועל דרך זה יש לומר על מה שמסיימים את הסדר בהזמור חד גדיא, שהוא מאמר סתום מלא סודות, והכל רואין ומבינין שאין בה פשט פשוט, רק הוא סתרי תורה המאיר בזה הלילה, ויש לרמז בה כמה נקודות מהתורה, ש"גד"י" הוא גימטריא טו"ב שהוא בחי' התורה כמו שכתוב 'אין טוב אלא תורה', והוא מובא בפנים באות ג' לענין מה שמרדכי ירש את בית המן כי לאדם שטוב לפניו, וגדי"א גי' ח"י היינו המשכת חיות ואריכות ימים, ע"י התורה הנ"ל. "דזבין אבא בתרי זוזי", הוא בחי' לחם משנה, היינו בחי' מ"ן, בחי' פרנסה בנקל, וזה "חד גדיא חד גדיא", היינו שכל התורה הוא בחי' אחד, כי אלו ואלו ד'ברי אלקים ח"יים (ר"ת אחד"ד) כי כל מי שמקבל תורה מן השמים, תורתו הוא טוב, ואפי' מי שאין הלכה כמותו.

ובענין הצדיק שאין הלכה כמותו, כתב בביאור הליקוטם שתורת ה' בעצמה המאיר לתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, הוא בחי' סתרי תורה, והוא הבחי' של הצדיק שאין הלכה כמותו, וזה מרומז בפזמון הנ"ל שחוקן ממה שהוא דבר שאינו מובן בשכל מה בא בעל הפזמון לומר כאן, ומה שייכות שלו עם 'ליל הסדר', על זה הוא דבר שאינו כסדר', כפי שכבר העירו הספרים הקדושים

מדוע אוכלים מצה לפני המרור, הלא מקודם היתה וימררו את חייהם, ואח"כ בא יצי"מ, אלא הביאור הוא שהלימוד הוא שכבר לפני המרור הכין הקב"ה את האור שתאיר להסתרה שבתוך ההסתרה שהוא המרור, וע"כ אומרים בשעה שיש מצה מקודם ואח"כ מרור מונחים לפניך, כי אור ה' היתה מוכן להאיר לתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה.

אות ד': על פן הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דיקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה. פדי שלא יוכלו הקלפות לינק משם הרבה. בבחינת (שמות י"ב): "ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ה' ולא" וכו'. פי בארץ מצרים ששם מקום הקלפות מאד, על פן שם דיקא מלביש ומסתיר השם ותברך בעצמו הינו תורת ה' ממש, סתרי תורה.

וזהו ענין ההגדה של ליל פסח שהוא סיפור מעשה מה שהיה, אך הוא גם כן ענין תורה גבוה 'סתרי תורה' שהוא גבוה עוד יותר בסתם תורה, וע"כ שיבח בעל ההגדה את הזקנים שהיו מסובים בבני ברק בליל פסח והיה מספרים ביציאת מצרים כל הלילה, כי אעפ"י שהיו יכולים לעסוק בהלכות פסח שהוא בחי' תורה פשוטה, עכ"ז עסקו יותר בסתרי תורה שהוא סיפור המעשה, ועי"ז הביאו ג"כ הארה בתלמידיהם הוא מה שהאירו במדריגת תחתונים, וע"כ באו ואמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית, שכבר הגענו להארה גדולה בעבודת השם.

ולכן אומרים שיר השירים בליל פסח אחר הגדה, כי שיר השירים הוא בחי' סתרי

והנה בפסקא זאת של ועברתי בארץ מצרים וכו' יש כ"ו תיבות, לרמז אני הוי"ה בלבדו, לא מלאך, ולא שרף, ולא שליח, ולא שום אחר, והוא ענין הארת התורה הנלמדת בד' בחי' פשט רמז דרוש סוד, והוא הוא שמותיו של הקב"ה, שנכנס לתוך מצרים להסתרה שבתוך הסתרה, ומאיר שם, כי נעשה תורת הוי"ה ממש, כי ד' אותיות של הוי"ה, הם שורין על ד' בחי' התורה, ומאיר לתוך הדלי דלות.

וע"כ קודם שאומרים השאלות והתשובות של הד' בנים, אומרים ד' פעמים ברוך על מעלות התורה, ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא, ואח"כ כנגד ארבעה בנים דברה תורה.

וזה ד"פ אנ"י גי' עמל"ק ד', שהוא זה לעומת זה, מלכות דקדושה הוא ד"פ אני, ועמלק רוצה לחטוף את המלכות שהוא בחי' ד', לעשותו בחי' אחר, וע"כ א"ל אחר גי' עמל"ק.

ב ובוה יתורץ מה שהוקשו בספרים, למה לא נזכר שמו של משה בהגדה של פסח, הרי הוא הוציא את ישראל ממצרים, אלא לפי שההגדה הוא בחי' סתרי תורה שעליה נא' אני ולא מלאך וגו', כי הכל נעשה רק ע"י הקב"ה בעצמו.

ג עוד יש לבאר שמה שעברתי בארץ מצרים היתה בחצות הלילה, היינו בנקודת השחרות והחושך שבתוך הלילה, כי בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, שם נתגלה אורו ית', ואז נעשה לילה כיום יאיר, כחמה בתקופת תמוז כמ"ש בזוהר (ח"ב ל"ח), כי

(הר"ר יונתן ועוד) כי אם היינו הולכים לפי הסדר, הלא הגדיא הוא בוודאי אינו אשם כלל בעשיותו, ובא השינרא ואכלו, וא"כ השינרא הוא עשה עוולה, וא"כ עשה הכלבא משפט כהוגן על השינרא, וכן להלאה החוטרא אינו ביושר והנורא ביושר והמיא שלא ביושר והתורא ביושר והשוחט שלא ביושר והמלאך המות ביושר, וא"כ ח"ו המלאך המות הוא ביושר והקב"ה הוא שלא ביושר, וזה אי אפשר, אבל לפי ראות עינינו אנו רואים שאין הלכה כמותו, ורק לעתיד לבוא תתגלה הנהגת השי"ת שהכל היתה בסדר נפלא, וע"כ דייקא מימרא זו הוא סיום ליל הסדר, כי הסדר הנפלא והאמת הוא מה שאין אנו מבינים בבחי' סתרי תורה, אעפ"י שאנו רואים שאין הלכה כמותו.

שם: ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ה' ולא וכו'. פי בארץ מצרים ששם מקום הקלפות מאד, על פן שם דיקא מלכש ומסתר השם יתברך בעצמו הינו תורת ה' ממש, סתרי תורה.

א. וזה מה שדרשו בהגדה ד' לשונות על פסוק זה, ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך, והכיתי כל בכור אני ולא שרף, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים וכו' אני ולא השליח, אני ה' אני הוא ולא אחר, כי בזה הראה הקב"ה הממשלה שלו בהד' בחי' הנ"ל בחי' מלכות דקדושה.

וע"כ בליל פסח יש תירוצ' לד' בנים, כי התורה הגבוה המתגלה בליל פסח הוא בחי' תורה גבוה בחי' סתרי תורה, שהוא יכול להאיר לכל הד' בחי', ואפי' למי שנפל להסתרה שבתוך הסתרה, שהוא בחי' בן הרשע, לו גי"כ יש תשובה.

למנוע כלים נאים למען מיעוט שררה, וזכר לחורבן, חוץ מלילות הסדר, שאז שהזחירה התורה להיראות דרך חירות ע"כ. וי"ל כי בליל פסח כ"א הוא בחי' מלך בן חורין, וכ"א מקבל ממשלה כפי בחינתו בבחי' שורר בביתו כנ"ל, וע"כ צריכין להרבות בכלים על שלחנו, כדי לקבל יותר ויותר כלים לקבל בה אור של התורה.

ועי"ז נשפע לאדם פרנסה בנקל, בחי' עוגה שהוציאו ממצרים טעמו בה טעם מן, לחם מן השמים, והפרנסה והאכילה דקודשה בחי' מן הוא כפי הדעת שמקבלין ע"י התורה שהוא עיקר החיות, ובליקוטי הלכות (הכשר כלים ה"ג אות ב') כתב שזה בחי' טבילת כלי אכילה, כי צריכין לקדש כלים של אכילה, כי עיקר קדושת אכילה כפי קדושת הכלים שמקבלין ע"י התורה. וע"כ קדושת וטהרת הכלים הוא ע"י טבילה במקוה. כי מקוה הוא דעת עליון ורחמים גדולים שנתגלה ע"י התורה. וע"כ שם צריכין לטהר את כלי האכילה שקונין מהעכו"ם כדי לקבל חיות האכילה ע"י כלים קדושים שקדושתם ע"י הדעת של התורה שהוא בחי' המקוה, כי העיקר לקדש את הכלים ע"כ.

וזה מש"כ המהרי"ל (שם) שגם כלים שיש לו משכונות מן העכו"ם ואינו משתמש בהם, ישים אותם על השלחן, כי רוצים להוציא את הכלים מטומאת עכו"ם לקדושת ישראל בהשפעת הדעת ע"י תורה, וע"כ מרבים בכלים, ואפי' של עכו"ם, כדי להוציא הכלים שאין להם חיות לתוך כלים דקדושה בחי' חיים, ועיקר ריבוי הכלים הם כלי כסף

תמו"ז הוא זכרו תורת מ'שה וזמן מ'תן תורתנו אף בזמן שנשתברו הלוחות ונעשה הסתרה גדולה כמ"ש בלקו"מ (סי' רי"ז).

אות ז': המקוה מושיע פְּכַל הַצְּרוֹת

א] וזה מקוה ישראל י' מושיע ר"ת מ"י י"ם כמובא, היינו מ"י הוא נ' שערי בינה, וכן י"ם הוא נ' שערי בינה, כי התחלת הנ' שערי בינה הוא מליל פסח, שאז זוכין למוחין דגדלות, ואח"כ בימי הספירה נתעלין יום ויום עד שבאים ליום החמישים בשבועות לנ' שערי בינה בעבודת עצמו כמובא, (וזה ג"כ מה שנהגין כמה חסידים ואנשי מעשה לילך למקוה גם לפני הסדר ביום טוב שני בחו"ל או בא"י לפני ספירת העומר שסופרים הימים לשער החמישים).

ויש לרמז בזה מה שכתב הבעש"ט לכוון בהמקוה לר' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שיש בה ט' יודי"ן גי' מ"ים, ולפי מש"כ בפנים הוא ג"כ ענין מ"ן שהוא גי' ט' יודי"ן הנ"ל, ושם הראשון הוא ע"ב גי' חס"ד, היינו המקוה שהוא חסד העליון כמובא בפנים, והוא יש לו ד' יודי"ן גי' מ', לרמז מ' סאה של המקוה, כנגד בן ארבעים לבינה, וע"כ בעוגות שהוציאו ממצרים טעמו בה טעם מן, כי בליל פסח נתגלה ג"כ שער החמישים, ונכנס טעם המן במצה, כי מצ"ה הוא מ"ה מ"ן, מ"ה הוא התורה הנקרא מ"ה כמ"ש בפנים, ומ"ן הוא הבינה, אבל שלימות ענין הבינה היתה בשבועות שאז זוכין לשער החמישים.

ב] כתבו בטוש"ע (סי' תע"ב) יסדר שולחנו יפה בכלים נאים כפי כוחו, וכתוב על זה במהרי"ל (אות ד') שכל ימות השנה טוב

רמזי פסח על פי תורה נ"ו עיינות ותהומות ל' לו

בלעם מפיהם בבחי' חיל בלע ויקיאנו, ומאסף כל הניצוצות לתוך הקדושה, וזה ריבוי כלי כסף זהב ונחושת על השלחן, להרבות במלכות דקדושה מאסף לכל המחנות, ולהרבות בכלים לקבל בה אור התורה והדעת דקדושה.

וזהב כלים הנאים, בחי' שמלכות דקדושה מאסף לכל המחנות, היפך מלכות המן עמלק שמאסף ממון, כי מלכות הרשעה רוצה לחטוף ולבלוע הגוונים עילאין של ניצוצות קדושות, שזה מאסף ממון מכסף וזהב ונחושת, ומלכות דקדושה אדרבה מוציא את

שביילי הגאולה

הליכה עם תורה לחודש ניסן קיום מצוותיה ומנהגיה לאור דברי התורה:
ימי החודש והלכותיו, שבת הגדול, ביעור חמץ, ליל הסדר, וספירת העומר
עפ"י דברי מוהרנ"ת בליקו"ה

החודש הזה לכם ראש חדשים, כי בראש חודש מתגלה ההסתרה כאשר
בעומק ותכלית ההסתרה תיכף כאשר נתכסה הירח לגמרי, אז נולד
החודש מחדש כי בתוך ההסתרה מתגלה אור חדש ונפלא תורה חדשה ממש.

חודש ניסן הוא כולו בבחינת ראש חודש כי בזה החודש נגאלו ממצרים
והוא חודש אשר בו ההסתרות מתגלים בבחינת ראש חודש.

אין אומרים בו תחנון כי כל החודש כולו הוא בבחינת יום טוב אשר המלכות
מתגלה אצל כל אחד ואחד לגלות את נקודת מלכותו הפנימית.

מתחילת החודש אנו קוראים בכל יום ויום את פרשת הנשיאים, עד שאנו
משלימים את שנים עשר הנשיאים כי הם מרמזים על המלכות
דקדושה אשר היא עומדת על 'שנים עשר בקר', ובכל יום ויום אנו משלימים
עוד את חלקי המלכות דקדושה על ידי קריאת פרשת הנשיא שבכל יום, כדי
להעמיד המלכות במקומה.

בהתקרב היום הגדול יום יציאתן של ישראל ממצרים אשר בו יאיר עלינו הדעת דקדושה להגדיל הדעת ולזכות לכל הבחינות האמורים במאמר זה, אנו צריכים תחילה לאור השבת הנקראת 'שבת הגדול' כי שורש המלכות דקדושה מקבלים ממנו כי בשביעי לא תיעשה מלאכה כי הוא היפך ל"ט מלאכות זוהמת הנחש, ומכוח שבת זו אנו מגיעים לימי הפסח יום הגאולה.

שבת זו היא לזכר שבת מצרים אשר היתה ביום י' ניסן, 'ארבעה' ימים קודם ליום הגאולה כי על ידה מגלים המלכות אשר היא בבחינת ד' ובה מפרישים הקרבן לבקרו ביקור אחר ביקור במשך ארבעה ימים, להכין נפשותינו להיטהר מכל הטומאות ולקום מכל הנפילות כולם לגלות כל ההסתרות.

לאחר שעברו י"ג ימים שהם שלש עשרה מידות של רחמים, נתעוררו רחמים גדולים ודעת עלינו, לכן ניגש בדחילו בזה הלילה - 'אור לארבעה עשר' לבדוק את החמץ, כי ע"י הדעת העליון של זקן מלא רחמים הכלולים ב"ג מידות נוכל למצוא כל חמץ ופגם ולגלות כל הסתרה.

ניקה בדינו נר, אשר הוא בחינת אור הדעת כי נר ד' נשמת אדם, ועל ידי הדעת נפנה לגלות ההסתרות כולם.

ונחפש ונתור בחורין ובסדקין ובכל מקום 'שאין נראה לעין' כי על ידי בדיקה קדושה זו אנו מגלים גם את הנפשות וחלקי הנפש הנסתרים מהעין אשר הם רחוקים כל כך עד שאין העין רואה אותם, ובבדיקה זו נחפש ונאיר בחורין ובסדקין לגלות עליה האור הגדול והנורא.

עתה בוא יבוא עלינו ברינה הלילה הגדול והקדוש אשר בה אנו יוצאים ממצרים ואז נתגלה הדעת הגבוהה אשר מהפך כל המחלוקת שבליבנו לשלום נפלא, לשמוע בקול ד' בשלימות ולקיים רצונו תמיד.

בזה הלילה אנו יוצאים ממקום הזוהמא עמקי הקליפות במקום אשר נפלנו רחמנא ליצלן על ידי הקב"ה בעצמו המגלה לנו סתרי תורה נפלאים בעמקי עמקים, ומחזירים כל צירופי התורה שנהפכו ח"ו לתורה חדשה וגבוהה ע"י הקב"ה בעצמו.

גם אם הגענו לתכלית הירידה ונפלנו למקום שנפלנו, נטהר נפשותינו לקראת הלילה הזה, כי אדרבא המלכות המתגלית ביציאת מצרים היא דייקא בעומק ההסתרה שבתוך ההסתרה.

זכור נזכור לעורר ליבותינו כי בזה הלילה אנו יוצאים ברכוש גדול ממצרים, כרוש ממון ישראלי אשר יצא מתחת ידי קליפת מאסף ממון, ובזה נמשיך על עצמינו קדושה חדשה לבטל תאות ממון ועשירות.

נקשר עצמינו בקשר חזק בל ימוט לנשמת משה רבינו עליו השלום כי רק ע"י כוחו של הצדיק היודע לכון מקום ירידתו של כל אחד ואחד וזמן ועת התגלות המלכות, על ידו אנו יוצאים ממצרים ביד רמה.

ובזה נבוא לסדר את ליל הפסח כהלכתו לאור המאמר הקדוש

נבין על השולחן את המצות הקדושות אשר הם סוד הדעת דקדושה, עוגה שהוציאו ממצרים, דעת של מחלוקת לשם שמים, דעת עליון ונפלא ונורא.

מצה זו היא שבירת ההסתרה אשר עליה נאמר 'גער חית קנה' כי כאשר החי"ת של החמץ נשבר ונתגלה נעשה ממנה ה"א - זו מצה.

בסילודין נכין ג' מצות קדושות, מיכלא דאסותא, מאכל של שלום ורפואה, לחם עוני, לחם של עשירות אמיתית ורפואה לממון דסט"א.

נעמיד על השולחן הקדוש יין לקיים בו מצות ארבע כוסות ובשתיית היין נגלה הסוד הפנימי ע"י נכנס יין המוציא הסוד הפנימי ומגלה ההסתרה.

זכך נשתה כוס אחר כוס עד מנין ארבעה כוסות כי בזה הלילה יוצאין ממצרים ומגלים מלכותינו אשר היא בסוד 'ארבעה' אות ד'.

קדש: נקדש על היין קידוש היום לקיים מה שנאמר מקרא קודש, לקרות את הקודש להחיות את הדעת דקדושה לגלות על ידה אור גילוי ההסתרה אשר בזה הלילה.

ורחץ: כדי לזכך את השמים ולקבל הדעת שהיא בחינת מחלוקת לשם שמים צריך לטהר את הידים, לכן נרחץ ידינו, אבל עדיין לא נברך ברחיצה כי הוא עדיין קודם התגלות הדעת הגבוהה הזו כי הוא בתחילת הטהרה.

כרפס: - ניטול את ה'כרפס' שהוא מוחין דקטנות, יניקת הדינים, הסתרת פנים, ונטבילה במי מלח - מלח ממתיק - להמתיק הדין ולגלות ההסתרה.

יחץ: ניקח המצה האמצעית מתוך ג' המצות ונחלקה לשנים, כדי לעשות מג' ד' שהיא בחינת המלכות - דלי"ת.

מה נשתנה: כאן הבן שואל, כי לאחר שנתגלה ההסתרה, הבן שואל שאלות וקושיות, כי מתעורר בחינת מחלוקת לשם שמים אשר הוא דעת עליון המתגלה ע"י גילוי ההסתרה, וכאשר הבן שואל את אביו מתגלה סוד גדול מאוד של מחלוקת לש"ש בסוד קודם הבריאה ולאחר הבריאה. סוד מחלוקת לש"ש.

מגיד: נספר באריכות קושי השיעבוד שהיה במצרים וכל הזעקות והאנחות שנאנחו בני ישראל מן העבודה, כדי לטהר את השמים על ידם ולזכות להשגת הדעת של מחלוקת לש"ש.

רחצה: כעת נברך על נטילת ידים ברחיצת ידים שנית לאחר גילוי הדעת הגבוה והנפלא, כי כעת נתתקן הדעת בשלימות בטהרה כראוי

מוציא - מצה: גולת הכותרת של לילה זו היא אכילת המצה סוד הדעת העליון המתגלה בלילה זה, סוד עוגה שהוציאו ממצרים לחם עוני.

ונברך עליה ברכת המוציא לחם מן הארץ וברכת על אכילת מצה, כי אנו אוכלים כעת מצה קדושה אשר היתה יכולה לבוא לידי חימוץ, כי אין יוצאין ידי חובת מצה אלא במה שראוי להיות חמץ, כי זוהי סוד המצה אשר היא מגלה שבמקום הלחם - חמץ, נמצאת קדושה עליונה ודעת עליו וגבוה מאוד.

מרור: לאחר אכילת מצה אנו אוכלים מרור זכר ליד שמאל, גבורות, יניקת הדינים ח"ו.

כורך: ואז כורכים אותם יחד שהוא בחינת אש ומים בחינת שמאי והלל, בחינת מחלוקת לש"ש, ולכן 'הלל' דייקא כורכן, ולכן כורכין דייקא במצה השלישית כי שם מקום ההכרעה

צפון: ולאחר שנתגלה הדעת בשלימות ממש אנו אוכלים אפיקומן ואמרים אפיקו -מן, כי אנו האוכלים אותה עוגה קדושה שהוציאו ממצרים וטעמו בה טעם 'מן'.

ולכן הוא נקרא 'צפון' כי הוא צפון ונסתר, כי הוא היה בהסתר גדול עד שהיה אפשר כעת לגלותו, כי עד עתה עדיין לא נתגלה בשלימות הדעת הגבוהה של מחלוקת לש"ש.

ואוכלים אותה דייקא מן המצה האמצעית כי במצה זו הנחצית לשנים נעשה מג' ד' נתגלה המלכות.

במוצאי יו"ט ראשון נתחיל לספור ספירת העומר יום אחר יום להכין ימים ומידות שהם כלים נפלאים של עסק התורה לקבל על ידם כח המלכות שימשיך עלינו כח גילוי ההסתרות

וביום שביעי של פסח יום קריעת ים סוף אז בוזזין את המצרים כי לוקחין מהם כל כח קליפתם הטמאה.

וכעת לאחר שנטבעו בים ונשבר כח פרעה - ההסתרה לגמרי כעת מותר לאכול חומץ, כי כעת מתגלה גם בתוך ה'לחם', בתוך ההסתרה כי גם שם יש אחיזה עליונה וצירופי תורה גבוהים.

תשובות לשאלות שנשאלו בקובץ א' - נ"ו

א. האם לימוד תורה בפה הוא גם ללמוד ב'קול' או בעיקר למלמל ולהוציא בשפתיו?

הנה בגמרא שהביא רבינו שם מבואר שהוא דוקא בקול, וכמ"ש שם ערוכה בכלל ושמורה אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת, ופי' המהרש"א ערוכה בכלל דהיינו בכל רמ"ח אברים, שהדיבור בקול רם מביא הרגשה ותנועה לכל האברים.

הנה בגמרא תנא תלמיד אחד היה לרבי אליעזר שהיה שונה בלחש, לאחר שלש

שנים שכח תלמודו, ובלחש הוה הכוונה שמוציא בפה, ולא במחשבה ועיון בלבד, ועכ"ז אינו די.

ובמה שכתב רבינו שצריכין לקרוא את חי החיים בהלימוד, כמו שקורין אדם בשמו, והלא כשקורין אדם בלי קול, אינו שומע להיות מוכן לפניו, וא"כ כן הוא בהלימוד לקרוא את השי"ת

(הר"ר אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א).

ב. אם המלכות היא בבחינת שרי עשרות, מאות, ואלפים, א"כ למה שרי העשרות והמאות צריכים לעסוק בענין המלכות, הרי הם מתתקנים על ידי השרים העליונים? וכן מדוע לא ניתן לסמוך על תיקוני הצדיק הנעשים ממילא לכל הנשמות כולם?

אנו אומרים בכל יום אני מאמין באמונה שלימה שנבואת משה רבינו ע"ה היתה אמיתית, והוא היה אב לנביאים לקודמים לפניו ולהבאים אחריו, וא"כ קשה קושיא גדולה למה א"כ היו מ"ח נביאים וז' נביאות בישראל, שנתפרסם נביאתם בכתובים, ועל זה רבבות נביאים שלא נכתבו נביאתם, הלא יש משה רבינו העולה על כולם, ולמה צריכין את כולם.

וגם בימי משה רבינו בעצמו שלימד

וכן הוא הדבר אצל הבעש"ט כי גם הוא בדור של גאוני הדור הנודע ביהודה הפני יהושע היעב"ץ ועוד ועוד, על אף שהוא היה הצדיקים מיחידי הדורות, וכן הוא אצל רבינו שבדורו ובדור שלפניו היו צדיקים קדושים תלמידי המגיד ותלמידיהם, ועכ"ז רבינו הוא הצדיק הגדול שעולה על כולנא, וכולם נצרכים.

ורבינו מדמה בלוק"מ (ח"א סי' ל') ענין הצדיק הגדול להרופא הגדול, שאם יש חולה שיש חולי גדול, אינו אומר כי די לי רופא קטן, רק כל מה שהחולי גדול מחפשים רופא יותר גדול, וכמו כן הוא בענין רופאי הנפשות הצדיקים, שכל מה שהחולי גדול צריך רופא יותר גדול, וגם בזה יש להקשות אם יש רופא גדול שיכול לרפאות כל החולאים, למה צריכין אלפי אלפים רופאים בעולם, ילכו כולם להרופא הגדול, אלא מאי יש מי שרופא מחלה זה ויש לזה, ואם באמת יכולים להגיעו להרופא הגדול יכולים לבוא אליו לכל המחלות, אבל אם אין הדבר נחוץ כ"כ, או אם הוא חושב שאינו חולה גדול כ"כ, יש הרבה רופאים אחרים.

ובאמת עפ"י רוב אצל רוב בני העולם המתקברים לדרך רבינו, כאשר הם מתחילים בעבודת השם, אזי מקבלים חיות מצדיק זה ומספר אחרת מצדיקים הקודמים, עד שבהמשך הזמן מתחילים לראות את האור הגדול של הרופא הגדול ונמשכים אחריו, כי אצלו מקבלים כל הרפואות על כל המחלות, ותמיד יכולים להגיע אליו על אף שיש תור גדול של חולים שרוצים לכנס

אלפי צדיקים בזה העולם וכולם נשלחים מהשי"ת לשליחות אחרות, וכ"א עושה את תיקונו כפי מה שנתן לו השי"ת, ומלכותא דרקיע כמלכותא דארעא, והעמדת מדינה צריכין כל מיני תפקידים לכל מיני צרכים שבמדינה, וכן חיל המדינה נתחלק לכמה אופנים, הולכי רגל, הולכים בטנקען, נוסעים באוויר, נוסעים עם ספינות ועוד ועוד הרבה.

וכמו במלאכי מעלה יש מלאכים גדולים למעלה למעלה מכולם, כן יש במלאכי מטה הצדיקים, היחידי הדורות שעולים על כולם, ולא מבעיא שעד שבא הצדיק הגדול בעולם, אז הצדיקים אחרים עושים הפעולות שצריכין, אלא אף אחר שבא הצדיק הגדול בעולם, וע"ז אמר רבינו שעד שהוא בא היו יכולים להגיע לשלימות בלא הצדיק הזה, וכאשר בא הצדיק הגדול צריכין לילך בדרכו, עכ"ז צריכים אף לאחריו כל הצדיקים, וכמו שאמר רבינו שצריכין לראות פני כל גדולי הדור, וצוה ללמוד כל הספרים מהצדיקים אמתיים, ואין זה סתירה למה שהצדיק הגדול עושה התיקונים היותר גדולים.

וכמו שבימי רשב"י היו שאר תנאים למאות, ויש שידעו מגדולתו שהוא גדול מכולם, ויש שלא, ועכ"ז כל דבריהם הקדושים הם נצרכים, על אף שרשב"י היה גדול מכולם.

וכן בימי האריז"ל היו הרבה הרבה צדיקים וקדושים, והיה בדור של אריות הרמ"ק והב"י האלשיך ור' שלמה אלקבץ והחרדים ועוד, וכל דבריהם הם קדושים, על אף שהוא עלה על כולם.

כפי שלמד אצל הצדיק, האם יתנהג ביתו כדבעי בשביל שהצדיק מילא את תפקידו ודיבר אל הבעל

(ה"ר אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א).

אליו וזה ג"כ במאמרינו כי כל מי שיש לו מלכות צריך לעשות חלקו, והלא בהמלכות הקטנה שהוא שורר בביתו, האם די במה שהצדיק במקומו מעורר את אנשיו לעבודת השם, ואם הבעל לא ימסור וידריך את ביתו

ג. אדם שנהנה מהצלחתו בחינוך בנו וסביבתו, האם הוא נכלל בבחי' הרבנות מקברת ח"ו?!

המלכות שמקבלין כו' הוא קודש ואסור למעול בו וליהנות ממנו למלאות תאוותיו ולהשתמש בו להנאתו ולצרכו, רק להשתמש עם בחינת המלכות שיש לכל אחד כפי בחינתו רק בשביל כבוד השם יתברך בבחינת והיתה לה' המלוכה דהיינו להזהיר ולהוכיח את כל אלו האנשים שהם תחת ממשלתו ולקרנם להשם יתברך."

נמצא שלא נאמר כאן איסור הנאה אלא איסור להשתמשות לצורך חול, דהיינו, שהמטרה והסיבה שמשתמש במלכות היא סיבת חול ולא קודש, וכמו שגזכר של הקדש העוסק בצרכי בית המקדש ונהנה מזה מאליו אין בזה כל איסור אבל אם ההשתמשות הוא לצרכי עצמו ולהנאת עצמו ולא להקדש הרי זה מעילה, כן הדבר הזה.

ויותר מזה, כי עיקר אזהרת רביז"ל הוא שלא להשתמש במלכות לצורך עצמו, והיינו, שלא יקח את השררה והמלכות ומה שיש לו עליונות על בני ביתו והם נשמעים אליו וישתמש בזה להפיק רצונותיו, כמו לדוגמא שיצווה להם שישרתוהו וימלאו תאוותיו ורצונותיו העצמיים, אלא ישתמש בכל השררה והמלכות רק לכוף רצונם לרצון הבורא ולהזהיר ולהוכיח אותם שישבו אל ה'. כי המלכות הזאת שניתנה לו היא חלק ממש ממלכות השי"ת, ועיי' היטב רש"י דברי הימים א' כט-יא ד"ה לך ה' הגדולה.

אין זה כעבד למלאות תאוותו, רק עושה מה שצריך למען ציווי השם, וממילא יש לו הנאה שפעל פעולתו, ונתמלא רצון השי"ת על ידו.

וכתב רבינו (לעיל סי' נ"ג) וזה הטעם שהצדיקים מיגעים את עצמן, ורודפים אחר בני אדם לקרנם לעבודתו יתברך. אין זה כדי להרבות כבודם חס ושלום, אלא כדי להשלים דעתם, בבחינות ומתלמידי יותר מכולם, נמצא שהם נהנים לא בלבד שפעלו אצל אחרים, אלא גם הם נתגדלים עי"ז, וכ"ז אינו גורע מהמעלה שעושים זאת כדי למלאות תפקידם בזה העולם.

(ה"ר אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א)

כאשר נדקדק בדברי רביז"ל נראה שלא אמר כלל שאסור ליהנות מהמלכות אלא שלא להשתמש במלכות להנאתו ולצרכו, והיינו, כי כל אחד קיבל מהשי"ת חלק ממלכותו יתברך ממש כדי שהאדם יוציא לפועל ויגלה המלכות הזאת לה', וכשמשמש לזה לצורך עצמו הרי זה כמעילה בקודש.

וכלשון הרה"ק מטשערין ביקרא דשבתא כאן וז"ל: "וצריך כל אחד לבלי להשתמש עם בחינת המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו, בכדי שלא לעשות מקודש חול ח"ו. כי

רצון מאת ה' ועלתה בידו למלאות שליחותו כראוי, ואף אם נתערב בזה פניות של כבוד אולם אם אין זה כוונת השררה שלו ואינו משתמש בשררה לצורך הנאה זו ובודאי אין זה בכלל הרבנות המקברת.

ודרך אגב, כדאי להביא המשך דברי ה"קרא דשבתא' שם על החובה להזהר בשבת [שהיא בחי' מלכות דקדושה] להשפיע לבני ביתו ביראת ה' וז"ל: "וזה מוטל גם על כל אחד לפי בחינתו, כי בכל ימי המעשה הוא טרוד במלאכתו ועסקיו ועל כן בשבת על כל פנים שאז לבו פנוי והוא מיסב ומתוועד עם בני ביתו ואז על כל פנים צריך לדבר על לבם דברי מוסר ויראת ה' ולקרבתם לעבודת השם יתברך שזה עיקר קדושת שבת כמו שכתוב כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם".

ואולי בכלל כוונתו שלא ישתמש בשבת רק להנאתו להתענג לבד, אלא ישים מגמתו בחינוך בני ביתו להכניס בהם יראת ה'.

(הר"ר שאול סירוטה שליט"א)

וזה שדקדק ואמר שהמלכות לא תהפך לעבדות למלאות רצונו, כי מי שמשתמש בכח שררתו כדי למלאות רצונו הרי גזל את המלכות של השי"ת שניתנה לו בהלוואה כדי שיגלה עי"ז מלכות ה' ושעבד אותה לצורך עצמו, וכי הכלל הוא שעבדות הוא מה שהוא נגד רצונו, וכמו שכתב מוהרנ"ת בהל' ברכה"ש ג-יח: "כי עבדות אינו נקרא רק מה שהוא כנגד רצון האדם, אבל מה שהוא רצון האדם אינו נקרא בשם עבדות כלל", וא"כ מדוע נקרא כאן ההשתמשות במלכות לצורך עצמו כעבדות אחר שזהו רצונו, אלא שהמלכות אינה שלו כלל והוא כמו מי שגזל מלך ושעבדו לצורך עצמו, והוא נגד רצון המלך וע"כ נקרא עבדות גמורה] כי כל כח השררה והמלכות שניתנה לנו אינה שלנו כלל והיא מושאלת לנו אך ורק לצורך גבוה בלבד.

אבל אם ההנאה היא רק מהתוצאה שאחר תוכחתו אכן שבו בני ביתו אל ה' ונתחנכו כראוי אזי אין זה בכלל השתמשות עם חלק המלכות והשררה שלו לצורך עצמו, אלא דבר צדדי ששמח במה שאכן הפיק

ד. האם מי שעובר עבירה ולא שנה בה הוא גם הופך הצירופים או רק מי שעבר ושנה ח"ו?

לו כח להתגבר על יצרו בבחי' נשתה גבורתו. (הר"ר אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א)

לכאורה לא, כי הוא יודע בטוב מה שאמר התורה, ואינו מהפך מאיסור להיתר, רק אין

ה. איך יתכן שכפי הנראה לפעמים הרשעים מרוויחים פרנסתם בקלות והאנשים הכשרים שבודאי דעתם גדולה ומלכותם שלמה יותר, טורחים כל כך בפרנסתם!?

תורה לכלליות כל ישראל בחי' מאסף לכל המחנות, דייקא אלו יש להם עשירות מופלג,

עי' תורה ס', כי דייקא אותם שעברו התורה על ידם לכלל ישראל, והם למדו

מהקושי הגופני, וז"ל (בלקוטי הלכות שותפין בקרקע ה-ג): "המשאוי של העוונות ר"ל נמשכין כפי חסרון הדעת הקדוש כו' וכמו כן נחסר ונתמעט הפרנסה ח"ו, ומחמת זה צריך לטרוח ולהתייגע הרבה ולישא עליו עול משאוי הפרנסה בדעתו ובגופו ממש, שלפעמים נושא משאות ממש בגופו ובידו בשביל פרנסה, או שנושא וסובל בדעתו ולבו כאב משאוי הפרנסה שזאת המשאוי קשה עוד יותר מנשיאת משאוי בגשמיות כידוע לכל אחד מה שנושא על עצמו, וכל זה נמשך ממשאוי העוונות ר"ל שנמשכין מחסרון הדעת הקדוש".

והנה כי כן, ככל שהאדם מגדיל הדעת היפך ההסתרה ויודע שה' מנהיג הבריאה בכל עת ולא נותן להטעות עצמו כאילו עליו נפל חובת היום - שזה עיקר פגם עמלק מלכות דסטרא אחרא שמפילה עצבות לומר 'היש ה' בקרבנו' כשרואים חסרון פרנסה כצמאון מים וכדומה (כמ"ש בסוף פרשת בשלח) - רק משמח עצמו ובוטח בה', אזי פרנסתו מעופפת לו, כי העיקר הוא הדעת, וכיון שבלבו ובמוחו אין נושא דאגת פרנסתו כל כך הרי זו פרנסה בנקל.

ומלבד זה, הרי כשמגדיל הדעת אז גם נמתק יותר ויותר המשא הגשמי גם כן, הן באופן סגולי כנ"ל, והן בפשטות, כי חסרון הדעת והבטחון גורם לו לטעות שעליו נפל חובת היום וממשיך על עצמו יגיעות וטרחות בחינם. וכמבואר להדיא בלקוטי הלכות (פקודין ה-ל) שהטירחא היא בטעות מחמת שטות דעתו שנדמה לו שצריך להתייגע ואינו שם על לב שיכול לקבל פרנסתו בנקל, וז"ל שם: "כל יגיעת וטרחת הפרנסה של כל אחד הוא מחמת שטות

כל הון דעלמא, כי הם מקבצים על ידי ממונם כל המחנות, כמו שעשה רבינו הקדוש שאסף כל חכמי ישראל, ובוזה עשה את הששה סדרי משנה.

(הר"ר אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א)

מהמבואר בדברי רבינו הקדוש בכמה מקומות ובפרט בלקו"מ סי' כ"ג יוצא, שפרנסה בנקל אין הכוונה רק לחוסר טירחת הגוף אלא בעיקר בנפש, וכמו שכותב שם בפירוש "ואלו בני אדם הנופלים בתאוות ממון, ואינם מאמינים שהקב"ה יכול לפרנס את האדם בסיבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם אוכלי לחם בעצבון כמו שכתוב בעצבון תאכלנה, ועצבות הוא מרה שחורה אלו בני אדם נקשרים בפנים דסטרא אחרא, אלהים אחרים, חושך, בחינת מיתה", ומבואר שנקודת היגיעה אינה רק עצם הטירחה אלא גם ובעיקר העצבון שבו, מה שרודף אחר היגיעות וכסבור שזה מה שיושיעו ולבסוף מאומה לא ישא בעמלו כמבואר שם בהמשך, וזה ממת אותם ומחשיך פניהם לגמרי.

כי מי שזוכה לבטוח בה' - שזה עיקר הדעת של מלכות דקדושה, בחי' מן ומצה המבואר בתו' זו, עד שגם כשנמצא בהסתרה הוא מאמין שה' אתו ועמו ויודע שהוא משגיח עליו בתכלית - הרי אף שבפועל הוא טורח בגופו אבל כיון שיודע שלא עליו המלאכה לגמור ואין זה עולו שלו עצמו ואינו עושה אלא כדי לצאת ידי חובת השתדלות, הרי זה פרנסה בנקל.

וכן מבואר להדיא בדברי מוהרנ"ת שמשא דאגת הפרנסה קשה הרבה יותר

יותר מבימי עניים עד שהרבה העבירו עצמם לדעת על ידי זה, כידוע את המעשה הרע הנעשה תחת השמש על ידי זה, ועל פי רוב על ידי זה באים לידי עניות ממש ומתים בעלי חובות (שקורין אב ועצירים), וגם בימי עשירותם היו עניים גדולים, כי תמיד חסר להם כפי הנהגותם והצטרכותם העצומים, עכ"ל. ומי שחס על נפשו ורוצה לעשות חיים טובים אזי ישיקיע כל כחו בדעת הנ"ל שהוא שורש הבטחון האמתי ואזי יהא שמח בחלקו ועי"ז תהא פרנסתו קלה הן בנפש והן בגוף.

ואידי דאתי ענין זה לידן נימא בה מילתא חדתא, כי מבואר בתו' זו שמלכות עמלק המאסף ממון הוא ה'זה לעומת זה' נגד מלכות דקדושה שענינה להזהיר ולהוכיח לבני ביתו ולעוררם לעבודת ה', ולכאורה מה ענין זה נגד זה, כי בפשטות מלכות האחרת הוא שמשמש בה להנאתו ולצרכו כמבואר שם ומה ענין אסיפת ממון לכאן.

אבל באמת עיקר הטעות שהיצר-עמלק מטעה את האדם לשכוח מכל מלכותו אשר הוא מולך בביתו, הוא ע"י שמהפך דעתו שהוא מלך בבית הזה כדי לדאוג להם למחייתם ופרנסתם, וכמו שנמצא המון בני אדם שחשים שהם נושאים על לבם את ביתם במסירות נפלאה בזה שהם דואגים לכל מחסורם וצרכיהם בכל לבו, אבל עוברים ימים ושנים ואינו מתבונן על מה נתנו לו מלכות זו והאיך הוא משיב אותם לאביהם שבשמים שרק זה עיקר המלכות, ומתאכזר להפקיר נפשותם מבלי לדאוג לצרכיהם האמיתיים והנצחיים. ונמצא

וחסרון הדעת בחינת שטו העם ולקטו בשטותא כמו שאיתא בזהר הקדוש, מכל שכן להשכיר עצמו לעבד, וכל זה מחמת שנדמה לו שכפי מה שעובר עליו אין לו תקוה לפרנסת יומו כי אם על ידי שישכיר עצמו, ואינו משים אל לבו לא דעת ולא תבונה הלא עוד היום גדול ומי יודע איזה שפע יכול לירד אליו בזה היום כי מאן דברא יומא ברא מזונא", ע"כ, ורביז"ל הביא פסוק זה של שטו העם ולקטו והזוה"ק הנ"ל בתו' זו והביא ראיה מזה שההפרנסה בנקל לפי הדעת, ונמצא לפי פירוש מוהרנ"ת בזהר זה, שכשאשר יודע שאין הדבר תלוי בהשתדלותו כל כך, הרי הוא מרפה מהיגעות הגדולות והבן, וע"ע שם בהלכות מילה ד-יב מש"כ בזה.

וע"כ יש להבין בבירור שכל הקלי עולם שנדמה שמרוויחים בקל, אבל באמת הם שקועים עמוק עמוק במרירות ומשא עצום ומר מאד של 'יש לו מנה רוצה מאתיים' והם רחוקים מאד מפרנסתם ומתים בעלי חובות והם טורחים ויגעים בנפשם לאין שיעור וערך יותר מהפשוט שבכשרים שבישראל, וכמבואר כל זה הרבה הרבה בדברי רביז"ל ובדברי מוהרנ"ת, ועיי' דוגמא אחת בהל' פורים (ו-יא) שהאריך שם במתק לשונו בענין זה וכתב בתוך דבריו: "לא כן הרשעים כו' שתיכף כשיש לו איזה ממון הוא מלביש עצמו במלבושים שאינם ראויים לו לפי ממונו, ועל ידי זה חסר לו עתה יותר מבתחלה, וכשמרויח עוד ממון יותר מתחיל לקנות לו כלי כסף ומרגליות ותכשיטין, והכל בכפלי כפלים מכפי ערכו, ועל ידי זה חיינו מרים ומרורים תמיד, עד שיש הרבה שבימי עשירותם חיייהם מרורים

את האדם ותולין הכל ברחמנות כאלו יש להם רחמנות גדול עליו. ואומרים לו, מה אתה חושב, הלא אתה צריך לחיות לפרנס עצמך ואשתך ובניך ואתה צריך לרחם עליך ועליהם לבקש פרנסה, ועל ידי זה מביאין אותו שיפרוק ממנו עול תורה וימשיך על עצמו עול דרך ארץ שהם כלל כל המלאכות והיגיעות בשביל פרנסה ומאומה לא ישא בעמלו, ובאמת אינו רחמנות כלל, כי באמת עיקר הרחמנות הוא הרחמנות האמתי לרחם על האדם להביאו לתכלית הנצחי, כי בעולם הזה אין שום תכלית כלל, כי הוא צל עובר ומלא יגונות וכעס ומכאובות ואין שום אדם שיהיה לו עולם הזה, וכמוכן לכל בר דעת קצת גודל המרירות המר של עסקי העולם הזה, בפרט טרדות הממון והפרנסה, על כן באמת בודאי הרחמנות של הממון עם שהוא רחמנות הסטרא אחרא אין זה רחמנות כלל, כי עיקר הרחמנות לדבר על לב שיעסוק רק בתורה והשם יתברך בודאי יפרנסהו בסיבה קלה, כמו שכתוב, עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי וכו' וכמו שאמרו חז"ל דורות הראשונים שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זה וזה נתקיימה בידם ע"כ.

והוא מה שכתב רביז"ל שע"י הדעת נתמעט האכזריות ואזי פרנסתו בנקל, כי הא בהא תליא, כי כשיש לו הדעת ויודע שה' נמצא עמו בכל עת ואפילו בהסתרה והוא הזן והמפרנס אז אין נותן שיפתוהו באכזריות זו להפקיר נפשו ונפשם עבור תאות ממון ונעשה שלום ביניהם לחקור האמת ולהזהירם להשליך אלילי כסף וזהב ולחשוב מהתכלית ואזי באמת גם פרנסתו בנקל כי יודע שאין זה מונח עליו, ואזי גם נשמך בפועל שפע גדול יותר.

(הר"ר שאול סירוטה שליט"א)

שעקירת המלכות דקדושה בבית הוא ע"י המאסף ממון דייקא, שמתעוהו להסיח דעתו מהמלכות דקדושה לדאגת אסיפת ממון.

ומדוייק לפי"ז מה שכתב רביז"ל בהמשך שלפי הגדלת הדעת הפרנסה בנקל, כי ככל שידוע אמתת המציאות שה' יתברך מנהיג את העולם אפילו בהסתרה שבתוך הסתרה ואפילו כשחטא ג"כ השי"ת נמצא שם ברוב רחמנותו, אזי אין נופל לשקר הזה להטעין על עצמו עול הפרנסה כל כך, וכשמוחו פנוי מדאגת הפרנסה אזי פרנסתו בנקל כמו שבארנו לעיל, ואזי יכול לשום עיקר דאגתו להזהיר ולהוכיח על רוחניות של בני ביתו, וזה גם מה שכתב שם שע"י הגדלת הדעת נתרבה השלום כי נתבטל הכעס והאכזריות על ידי הדעת כו' ועל כן הפרנסה בנקל עיי"ש, כי באמת עיקר השלום הוא שבני אדם מדברים זה עם זה ומגדילין הדעת זה לזה ומשיבים זא"ז אל התכלית, וכמו שכתב בפירוש בלקו"מ (ח"א, כז-א) "כי על ידי השלום שיש בין בני האדם, והם חוקרים ומסבירים זה לזה האמת, על ידי זה משליך כל איש את שקר אלילי כספו, ומקרב את עצמו להאמת", אבל כשאין לו דעת מיהו הזן ומפרנס אזי יש אכזריות ומפקיר נפשות בני ביתו ואין שלום ביניהם ואין יכול להוכיחם להוציא עצמו ואותם מעול הפרנסה ואז הפרנסה בקושי רב והבן היטב.

ועיין בהל' חול המועד (ד-א) שהאריך בזה איך שטרדת הפרנסה היא אכזריות המלוּבש ברחמנות, וז"ל: "כי עיקר הרחמנות דסטרא אחרא הוא להמשיך על האדם טרחות וטרדות העולם הזה להתייגע בעסקים ומלאכות בשביל פרנסה, והסטרא אחרא וכל האנשים הכרוכים אחריה מסיתין

ו. האיך יתכן עשירות דקדושה שלא יינק ממנו קליפת מאסף ממון?!

ע' שיחות הר"ן אות ד'.

ובעיקר כי כל מעלתם הוא לרעתם, ואין זה נקרא עשירות, כמו שמביא רבינו כאן הפסוק כי לאדם שטוב לפניו, שאמחז"ל הנה בית המן נתתי לאסתר, ותשם אסתר את מרדכי על בית המן, נמצא מה שקיבץ המן עשירות כל כך גדולה, היתה לבסוף שתעבור אל מרדכי, ולא בכ"פ רואים את זאת בפירוש, אבל לבסוף הכל הולך בחשבון כזה מלמעלה, ואין המקום כאן להאריך.

(הר"ר אברהם יעקב הערשקאוויטש שליט"א)

מתוכן השאלה נראה כוונת השואל, האם שייך שיהא לאדם רבוי ממון שלא יינק ממנו קליפת המאסף ממון שכל מהותו להתאוות לעוד ועוד, בבחי' יש לו מנה רוצה מאתיים. אבל באמת, מדברי רביז"ל ומוהרנ"ת מבואר, שעשירות דקדושה הוא מציאות אחרת לגמרי מעשירות דסט"א, עשירות דקדושה הוא בדעת, וכמו שאמרו חז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו, וכשהאדם זוכה לעשירות זו אזי גם כשאינ לו ממון הוא עשיר וגם כשיש לו רבוי ממון בפועל, אם הוא תמיד זוכר לשמוח בחלקו ומבין שהכל חסד חינם ואינו מתאוה למה שאינו שלו הרי כל השפע מוסיף אצלו שמחה והודאה וככל שמקבל יותר הוא מוסיף לדעת את ה' ולהכיר בטובו, וכמבואר בתו' כ"ג הנ"ל שהוא שפע כפולה, ומקויים בעשיר הזה 'איזהו עשיר השמח בחלקו' ו'ברכת ה' היא תעשיר ולא תוסיף עצב עמה', כי ככל שנשפע לו יותר ממון דקדושה הוא יותר שמח בחלקו ויותר מכיר שלא כחו ועוצם

ידו עשו את החיל הזה אלא הוא זוכר את ה' ומברכו בכל לב על הכל ומעניק צדקה בכל לבו ונפשו שזהו ממש היפך עמלק מקור ההסתרה של כוחי ועוצם ידי. וכמובן שכאשר הדעת הזו של שמח בחלקו והשגחתו יתברך ממלא אותו אזי אין שום סיבה שהמאסף ממון יינק ממנו.

ולעומ"ץ עשירות דסט"א הוא המיון כוזב מה שלפי שעה נאסף אצלו ממון אך אין בו שום מציאות קיימת כי למעשה הוא עני יותר ממה שהיה קודם כי כשיש לו מנה הוא חסר מאתיים, וכל הממון הנמצא אצלו הופך לשפע טמא ומטמא ר"ל, וכמבואר שם בסי' כג שעצם השפע הוא שפע של עצבות שרוצה יותר ויותר מיניה וביה, וכלשונו שם (אות ה') "אלו המשקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר, כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת בעצבון תאכלנה, שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה אנפין חשוכין מיתה, ועל כן כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה שחורה וזשארז"ל מרבה נכסים מרבה דאגה, כי בודאי הוא מרבה דאגה ועצבות על ידי רבוי הנכסים והעשירות, כי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות ועל כן כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר".

וכדאי להעתיק מדברי מוהרנ"ת בהל' פורים (ו-יא) שהזכרנו לעיל, שמרחיב לבאר היטב היסוד הנ"ל, שעצם העשירות דקדושה הוא בדעת, והפכו הוא העשירות המדומה

ממון יותר מתחיל לקנות לו כלי כסף ומרגליות ותכשיטין, והכל בכפלי כפלים מכפי ערכו, ועל ידי זה חייו מרים ומרורים תמיד, עד שיש הרבה שבימי עשירותם חייהם מרורים יותר מבימי ענים עד שהרבה העבירו עצמם לדעת על ידי זה, כידוע את המעשה הרע הנעשה תחת השמש על ידי זה, ועל פי רב על ידי זה באים לידי עניות ממש ומתים בעלי חובות (שקורין אב זעצורס), וגם בימי עשירותם היו עניים גדולים, כי תמיד חסר להם כפי הנהגותם והצטרכותם העצומים, והכל מחמת גסותם הרע, ואינם חושבים על תכליתם הנצחי, וכאלו כל העשר מגיע להם לבד, ומי שהוא מתגאה הקדוש ברוך הוא משפילם ומתים עניים ובעלי חובות "עיי"ש עוד ובפרט באות י"ח.

ורביז"ל מחדש שמרכי יודע להוציא הנצוצות הק' שעמלק חטף בתוך ממונו גם מעשירות דקדושה ומחזיר הכל אל הקדושה, כי גם בתוך המון דעמלק נתעברו נצוה"ק, אבל באמת שורש העשירות דקדושה אינו שייך כלל לעשירות דסט"א והם מנוגדים זה לזה בתכלית במהותם ותוצאותיהם ועניניהם ועצם העשירות דקדושה שהוא הדעת של שמח בחלקו הוא הסתירה בתכלית למאסף ממון, כי הוא שמח בחלקו ואינו רוצה לאסוף ממון כלל, וכל אחיזת היניקה של מאסף ממון הוא רק ממה שבנ"י נכשלו בכעס ולא היה להם הדעת של היפך אכזריות ונפלו בדאגות ועצבון ועיי"ז נתקלקל עשירותם אבל עצם העשירות דקדושה הוא סתירה לזה, והבן.

(הר"ר שאול סירוטה שליט"א)

דסט"א, ובתוך דבריו מבאר, שמי שיש לו דעת זה של שמח בחלקו אזי גם כשיש לו רבוי ממון לא יפול לתאוות ממון, וז"ל שם: "עיקר תקון העשירות הוא עניות, דהיינו מי שאינו מתגאה בדעתו ומחזיק עצמו כעני ובאיזה מעמד שהוא בין שהוא עני ממש או שהוא בינוני או שהוא עשיר מופלג תמיד מחזיק עצמו כעני ואביון גדול, כי האדם ראוי לו להבין עוצם עניותו בזה העולם, כי אפילו הצדיק אי אפשר לו לצאת ידי חובתו בזה העולם כנגד השם יתברך מכל שכן וכל שכן שאר בני העולם, ואם כן אפילו לחם צר ומים לחץ אינו מגיע לו ח"ו לפי מעשיו, רק השם יתברך זן את העולם בחסדו, ואם כן אין עני יותר ממנו, כי הוא אכל דלאו דיליה, וכשמשים אל לבו האמת ויודע זאת בברור, אזי טוב לו תמיד ויזכה לעשירות אמתי שהוא מה שאמרו רז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו, כי ישמח תמיד בחלקו, מאחר שיודע שהכל חסד גדול מהשם יתברך אפילו לחם צר ומים לחץ, ועל ידי זה יזכה לעשירות ממש לכל הון דעלמא, ומי שהוא קטן בעיניו ויש לו הסתפקות ומקבל הכל באהבה ובשמחה יזכה אחר כך לעושר וגדולה, וגם אחר כך כשזוכה לעשירות ממש לכסף וזהב וחפצים הרבה לא יפול על ידי זה להתאוות מה שאינו שלו, כי גם בעוצם עשירותו יחזיק עצמו לעני ויהיה שמח בחלקו תמיד וכנ"ל. לא כן הרשעים שהם בהפך מכל זה, כשהוא עני בכעס על השם יתברך על עניותו וחסרונו, ותכף כשיש לו איזה ממון הוא מלביש עצמו במלבושים שאינם ראויים לו לפי ממונו, ועל ידי זה חסר לו עתה יותר מבתחלה, וכשמרויח עוד

ביאור משולב צח וקל בספר ביאור הליקוטים ❧

אות א'

ל**באורה** יש להתפלא בביאורו בסעיף ג'
את הכתוב: 'ובכל יום ויום' וכו',
אשר ידלג בביאורו את תיבת 'שלום', ואין
די באר ע"ז כלל. כי מפרש רק תיבות 'לדעת
את אסתר', שעושה דעת מהסתרה, ואינו מפרש
תיבת 'שלום' אסתר'.

אבל בדרכו הקדושה, תבין ותתבונן, שכמה
שכתב לקמן סעיף ו' על אודות
ה'שלום' שזוכין ב'דעת' הזה, כמבואר שם
ש'לפי הגדלת הדעת כן נתרבה השלום',
ושהעיקר הוא הדעת היוצא מהסתרה
בעצמה. שדעת זו הוא עיקר ה'גדלת הדעת',
ועי"ז נגדל השלום (עי' לקמן אות ג'), מבאר
ודורש בכל זה גם את תיבת 'שלום' אסתר'
הנ"ל: [עיי'ן בפרפראות לחכמה].

אות ב'

ש**לכאורה** נראה כמיותר מה שמוסיף לבאר
בסעיף ה', שמלכות דקדושה

הוא 'סוף דבר', ו'מאסף לכל המחנות'. [ולא
יבא ויכנס - הגדרה זו שהמלכות דקדושה
היא 'סוף דבר' ו'מאסף לכל המחנות' לכאורה
אינה נצרכת לביאור ודרוש הזה, רק כדי
להודיע, שמלכות דסט"א הוא זה לעומת זה
'מאסף ממון', ואין זה דרכו הקדושה]. כי
בכל המאמר כשמדבר ממלכות דקדושה אין
מכנה אותה כלל בענין סוף ואיסוף, ורק כאן
בכדי להראות שהוא בבחי' זה לעומת זה
דמלכות דסט"א המאסף ממון, מכנה אותה
בהגדרה חדשה שנראית כמיותרת.

אבל מרחוק תבין ותשכיל מדבריו הקדושים
על אודות מרדכי, שהוא [המלכות
דקדושה הנ"ל], המתהלך גם לפני חצר בית
הנשים והנחשלים והרחוקים שנמצאים
במחנות ישראל, שאותם מזנב עמלק במלכות
דסט"א שלו, ומרדכי מאסף ומקבץ גם אותם
לקדושת השי"ת, בנפלאות³ תורתו שעוסק
'בכל יום ויום' [כמ"ש 'ובכל יום ויום מרדכי
מתהלך לפני חצר בית הנשים', אעפ"י שרבינו

יא דוגמא מתוך הביאור הנמצא בתוך שלבי הכתיבה.

יב ובמה שכתב שזה נעשה ע"י **נפלאות** תורתו שבכל יום ויום, אולי רומז להמבואר בסעיף ט' ירעם
אל בקולו **נפלאות**.

את בעליה. ומהתורה ומהדעת הזה [הראשונה] ידע ויבא האדם גם במציאות התורה והדעת [השניה] שבהסתרה בעצמה.

ומהמבואר מדבריו הק' שהדעת והתורה היוצא מההסתרה היא דעת

גבוהה יותר מהדעת הראשונה, והיא סתרי תורה כמ"ש בסעיף ד'. כי הדעת הראשונה שזוכים בתחילה ע"י עסק התורה בפה עדיין אינה סתרי תורה, רק נגלות התורה. ע"ז תבין מרחוק, שזה מה שכופל אח"כ בסעיף ח' גם בדבר השלום הנ"ל שזוכים ע"י התורה והדעת. כמבואר שם שיש ב' מדרגות של 'שלום', א. 'שלום' פשוט, שאין מחלוקת. ב. 'שלום גדול' המסתתר בתוך המחלוקת לש"ש, שהרי ה'שלום' הוא לפי הגדלת הדעת, וכיון שיש ב' מיני 'דעת' - נגלה ונסתר, ממילא נמשך מזה ב' מיני 'שלום' - נגלה ונסתר.

וכמו שהדעת היותר גבוהה מוסתרת דווקא בתוך הפכה, שהוא הסתרת הדעת, כמו כן בענין השלום כי דייקא בהמחלוקת לשם שמים, [אשר לכאורה כהסתרה ותכלית ההיפך הוא מהשלום, ובאמת] דוקא בהמחלוקת הזאת נסתר השלום הנפלא, ועל כן יפליא הצדיק לבוא בסופה [-את והב בסופה] ועומקה של המחלוקת, לדעת ושלום הנפלא, יותר מהדעת והשלום סתם שזכה תחילה":

מפרש ש'בכל יום ויום' היינו התורה שהיא בחי' ימים, אבל גם הפשטות נכונה שבכל יום ויום ממש עוסק הצדיק בעסק התורה וגילוי ההסתרות, וראה חכמה ותבונה סי' א'. - וממילא מובן שעבודת הצדיק [המלכות דקדושה] להוכיח ולקרב הרחוקים הוא ממש ענין 'מאסף לכל המחנות', והוא הנלחם מלחמת עמלק המזנב את הנחשלים שהענין פולטן ממחנה ישראל. כי 'פיה פתחה בחכמה' [מובא בסעיף ג'] נפלאה ועמוקה, להוכיח ולקרב גם אותם כמוב"פ.

ומסתרי ועמקי תורתו ודבריו האלה בעצמם, יתכן שכוונתו שהרי שלא מפורש בדברי רבינו הק' שהצדיק מקרב את הרחוקים, רק מוכיח ומזהיר אותם, אולם בסתרי ועמקי דבריו רמוז שהוא אכן מקרבם ומאספם לקדושת השי"ת וכנ"ל. - ועיין ליקו"ה ר"ח ג'. מבאר ומרמז מרחוק, במה שהכריח לכנות ולקרוא להמלכות בשם "סוף דבר", שיוודת לסוף המדרגות ו'מאסף לכל המחנות' כנ"ל: [ע"י גם בפרפראות לחכמה בענין זה].

אות ג'

בהמבואר מדבריו הקדושים בסעיף ג', שיש שני מיני דעת. כי בתחלה זוכים בקריאתה של התורה בפה להמשיך מהשי"ת את החיים, שהיא הדעת והחכמה אשר תחיה

יג. מה שכתב כאן רבי אברהם ז"ל שרבינו הק': "הכריח לכנות ולקרוא למלכות בשם 'סוף דבר' - נראה שרמז למש"כ רבינו הק' בסעיף ג' שעל ידי השם קוראים וממשיכים את הדבר, וממילא כל שם וכינוי של המלכות יש לה כח וענין מיוחד להמשיך ולעורר בחינותיה אלו ודוק. יד. השלמה לדברים אלו ראה להלן אות כ"ג שמפרש שם לפי"ז הפסוק המובא בסעיף ח': 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' וגו' עיי"ש.

אות ד'

רבינו הק' להדיא בסעיף ט'. [כפי שמוכן למשכיל גם קושיא זו שורשה בפליאת **שני הפכים בנושא אחד**, איך יתכן שיהיו הדברים 'דברי אלקים חיים' ואמתיים ואעפי"כ: 'אין הלכה כמותם', וממילא היא הדוקה ונעוצה בקושיא הראשונה, אלא ששאלה זו מתמקדת ב'מדוע' ולא ב'איך יתכן']

והנה, למרות שקושיא הראשונה חלה לכאורה במידה שווה על מי שההלכה כמותו כמו על מי שאין הלכה כמותו, שהרי דברי כל אחד מהם הפוכים מדברי חברו ובכל זאת אנו אומרים כי אלו ואלו דברי אלקים חיים ואמת גמורה.

בכל זאת מבחין רבי אברהם ז"ל, כי את דברי מי שההלכה כמותו אנו מקבלים כאמת הראשונית והפשוטה, וממילא עיקר הפליאה היא אפוא על מי **שמהפך** את הדברים מפשוטם, היינו הצדיק שאין הלכה כמותו - איך יתכן שגם דבריו ההפוכים לגמרי מהאמת הפשוטה והמקובלת של חברו, הינם גם אמת מוחלטת.

להשכיל ולהתבונן [מלשון הכתוב המובא בסעיף ט': 'ורעם גבורותיו מי יתבונן' עיי"ש] בהמחלוקת המובא בסעיף ח' ט'. כי ממילא מובן, שהצדיק הזוכה לדברי אלקים חיים וטוב לו - שהלכה כמותו, היא מילתא דפשיטותא שאין צריך להתפלא כלל על זה. אבל כל אשר 'ירעם ה' בקולו נפלאות', הוא דבריו שמשפיע להצדיק ורע לו, שאין הלכה כמותו, ודבריו הם בתכלית ההיפוך מהדברי אלקים חיים שזכה להם הצדיק וטוב לו הנ"ל, [כי זה אוסר וזה מתיר,

אחר שנתבאר שיש ב' מדריגות של 'דעת', וממילא ב' מדריגות של 'שלום', יבאר כעת כי גם הב' סוגי ה**צדיקים** המבוארים בסעיף ט': הצדיק שהלכה כמותו והצדיק שאין הלכה כמותו, שייכים לב' מדריגות אלו, כי הצדיק שהלכה כמותו הוא ענין הדעת הנגלית, והשלום הפשוט, והצדיק שאין הלכה כמותו הוא במדריגת הדעת הנסתרת והיותר גבוהה והשלום הנפלא.

בכדי להבין את האות הבאה מן הראוי להקדים הבהרה חשובה:

הנה, בענין 'אלו ואלו דברי אלקים חיים' המבואר בסעיף ט', ישנם ב' פליאות שרבינו הק' קובע שאי אפשר לתרצם ולהבינם בשום שכל והם מ'נפלאות תמים דעים' [ב' הפליאות נעוצים זה בזה כדלהלן]:

א. הקושיא של **'שני הפכים בנושא אחד'** - איך יתכן שאעפי" שזה אוסר וזה מתיר וכו' יהיו שניהם דברי אלהים חיים ואמת מוחלטת - בקושיא זו האריך רבינו הק' בעת שגילה תורה זו, כמבואר באריכות בחיי מוהר"ן (סי' כד), ושייכת למבואר בסעיף ט', אמנם לא נזכרה שם להדיא, [ונוגעת מאד למבואר בסעיף ח' בענין מחלוקת לש"ש שבאמת כולה אהבה ושלום גדול].

ב. הקושיא של 'צדיק ורע לו' - מדוע אין הלכה כמותו הרי דבריו הם דברי אלקים חיים ואין בהם שום שמץ גנות, ומדוע לא נתקבלה ההלכה כדבריו - בקושיא זו עוסק

זה פוסל וזה מכשיר]. ומה שבכל זאת יהיה גם הם דברי אלקים חיים, היא עיקר הדעת והתורה הנסתרה שבמחלוקת הנ"ל:

אות ה'

שבכל הנ"ל שהשגת הצדיק ורע לו שאין הלכה כמותו הן עיקר הנפלאות וסתרי התורה מאחר שדבריו דא"ח הפוכים לגמרי מדברי אלקים חיים של הצדיק וטוב לו - מבאר יותר כמה שכתב תחלה בסעיף ג' על אודות מי עבר ושנה ח"ו המהפך דברי אלקים חיים ועושה צירופים אחרים לתורה ואומר לרע טוב, ועושה מאיסור היתר וכו', שהיא ההסתרה של הרחוקים והנשים הנ"ל, אשר מרדכי מתהלך ומוצא בהסתרותיהם ותהפוכותיהם בעצמם, את דברי אלקים חיים של הצדיק הגבוה שהוא המהפך ורע לו הנ"ל כי הוא גם מהפך לכאורה דא"ח של הצדיק וטוב לו, שבאמת דבריו אלו הן הן ברעם נפלאות וסתרי תורתו ית' בהמחלוקת הנ"ל, למעלה מהדעת והשלום הנגלה כנ"ל:

[הבהרה פשוטה: ברור כי העובר עבירה ושונה בה ח"ו מהפך באמת דברי אלקים חיים ופוגם ומחריב את הצירופים הקדושים של אותיות התורה ומסתיר את אלוקותו ית' וכו', ואילו דברי הצדיק ורע לו הם 'דברי אלקים חיים' בתכלית הקדושה. אולם 'נפלאות תמים דעים'

זו שיכולה לשאת שני הפכים [אשר שם מדובר על שני הפכים בתכלית הקדושה], שאף שאחד אוסר ואחד מתיר [בתכלית הקדושה] ולזה טוב לו ולזה רע לו ובכל זאת אלו ואלו דברי אלקים חיים, הן הן הסתרי תורה הנעלמים בתוך ההיפוך דסט"א ואשר בכוחם להחיות את המקומות הרחוקים והמהופכים האלו ועיין היטב בסעיף ד בתורה, וכאשר הם מתהפכים ונחזרים לדעת ונעשה מהם תורה על ידי תיקוני הצדיק, אזי נמצאים בהם נפלאות סתרי תורה של הצדיק ורע לו.

מחובת הזהירות בדברים עדינים ועמוקים אלו, לא נאריך בהם, בכחי 'זרעם גבורותיו מי יתבונן'...

אות ו'

בהמבואר בכל הנ"ל מדבריו הקדושים שעיקר השלום ואהבה הנפלאה שלמעלה מהשלום ואהבה הפשוטה, היא בסוף המחנות [ותכלית הרחוקים] שהרי שלום נפלא זה נמשך מסתרי תורה שהוא נעלם דווקא בתכלית ההסתרה והירידה של הרחוקים, אשר על שמם נקראת המלכות בשם 'סוף דבר' ומאסף לכל המחנות 'כנ"ל באות ב', ושלום נפלא זה נמצא בהמחלוקת לשם שמים הנ"ל - מבאר יותר דברי רביז"ל בסעיף ח' בביאור הכתוב 'את והב בסופה'^{טו} למאמר המשנה

טו נראה כי כוונת רבי אברהם ז"ל לרמוז גם למאמר חז"ל (ברכות נ"ד:): כי 'את' 'והב' היו שני מצרועים שיצאו מכל המחנות דקדושה, ודווקא על ידם נתגלו הנפלאות שעשה הקב"ה בנחל ארנון. ונמצא כי תיבת ב'סופה' אכן רומז ל'סוף המחנות', אשר שם נעלם האבה והשלום הנפלא.

והצדיקים, יבאר לאור זה ב' מדריגות טוב', ויתפרש בזה כפילות ה'טוב' בלשון הפסוק המובא בסעיף ה: "כי לאדם שטוב לפניו וגו' לתת לטוב לפני האלקים"

שבבל הנ"ל (כפרט אותיות ג' ד') שהדעת הגבוהה והשלום הנפלא נסתרים

ונעלמים דווקא במה שנראה היפוכם, ומה שממילא מובן שכמו כן הוא בענין ה'טוב', שהטוב הנפלא נעלם במה שנראה היפוכו, וממילא מובן על אודות ה'צדיק ורע לו' שהוא זוכה לדעת הגבוהה והשלום הנפלא יותר, שבאמת תתהפך אצלו הרע לטוב הנפלא יותר מהטוב שבמדריגת הצדיק הראשון. והיינו שבעומק הרע לו' נעלם ה'טוב' הנפלא יותר מה'טוב לו' הפשוט.

הקדמה קצרה: רבי אברהם ז"ל במהלך דבריו הבאים מיישב קושיא שמתעוררת לכאן בדברי רבינו הק', דהנה, בסעיף ט' מפורש שאפילו משה רבינו לא השיג ענין 'צדיק ורע לו' וכו' ועל זה ביקש 'הודיעני נא את דרכיך', ואילו בסעיף ח' מבואר שמה שהוא עצמו סוד הדעת הגדול של מ'חלוקת ש'מאי הלל [שבדעת גדולה זו הכוללת כל ההפכים מתיישבת גם הקושיא של 'צדיק ורע לו' - ראה לעיל בהקדמה לאות ד'], וממילא משמע שמה שהיינו רבינו השיגו עד שנרמז באותיות שמו. ומבאר ר"א דבאמת סוד זה [של 'מחלוקת ש'מאי הלל' וקושיית 'צדיק ורע לו' הכלולה בזה] שייך להשגת 'שער הנון' המבואר בסעיף ד', שבתחילה אכן לא השיגו משה רבינו, כמבואר בדברי חז"ל, אולם בבחינתו שלעתידי

'סופה להתקיים' שרבינו"ל מפרש שכוונת המשנה הוא להאבה שבסופה' שנעלמת בתוך המחלוקת לש"ש. ומה שאבה זו רמוזה ומכונה בפסוק ובמשנה בשם 'סופה', מובן עכשיו משום שאבה ושלוש נפלא זה נמצאים ונעלמים דווקא בכחי' סוף דבר' שהוא בחי' תכלית הרחוקים.

אות ז'

שיש לבאר בדבריו הקדושים בסעיף ה' על אודות החיל וניצוצי הקדושה אשר בלע ונבלע במלכות דסטרא אחרא הנ"ל, כי הן הן אותיות התורה הנבלעים ונהפכים לעבירות וחטאים ח"ו שכתב תחלה בסעיף ג'.

כפי שמדוייק בדברי רבינו הק' בסעיף ה', שכתב ש"מחמת שירא שלא יוציאו בלעו מפיו היינו הניצוצות הק' שיש אצלו, על כן הוא מתגבר ומאסף ממון שהם ניצוצי הק'" - הרי שישנם ניצוצות שנבלעו קודם אסיפת הממון, וע"ז מפרש רבי אברהם ז"ל שמקודם נבלעו הניצוצות על ידי העבירות והחטאים, אלא כדי שלא יוציאו בלעו מפיו הוא חוזר ומאסף ממון עיי"ש. [ולכן נוקט ר"א בלשונו גם: 'חטאים' (בסעיף ג' נזכר רק 'עבירות'), לרמז על לשון הכתוב: 'ולחוטא נתן ענין לאסוף', והיינו שאחר החטאים הוא מאסף הממון, ודוק. (וראה באות הבאה). ואולי זה כפל הלשון של ר"א: 'בלע ונבלע'].

אות ח'

אחר שנתבאר ב' מדריגות הדעת והשלום

בסוד 'עץ גבוה חמשים אמה' [כמובא בליקו"ה פעמים רבות - ראה העושה שליח לגבות חוב ג'], ולכן גם זכה למחות זכר המן עמלק, שהוא בכפולת ומשנה הדעת והתורה הנ"ל - נסתרות ונפלאות אלו של שער הנון הם הדעת הגבוהה של התורה שלמלעלה מהדעת הנגלית, כמבואר לעיל אות ג', ולכן הם נקראים: 'משנה תורה', הרומז על היותם החלק הנסתר ופנימי של הדעת והתורה שהוא כפול ונוסף על החלק הנגלה. ועל 'משנה תורה' זו נצטווה המלך שהוא בחי' מרדכי לקרוא בו כל ימי חייו כמבואר בפסוק (דברים יז): 'וכתב לו את משנה התורה הזאת וגו' וקרא בו כל ימי חייו וגו', [וראה להלן אות נ' בארוכה בענין משנה תורה וכפולת התורה]. ומבואר אפוא כי מרדכי זכה להארה משער החמשים שהוא השגת 'צדיק ורע לו', והיינו כפי שנתבאר, התהפכות הרע להטוב

הנפלא יותר]

ולפי כל זה מבאר יותר בדבר הכתוב המובא בסוף סעיף ה' עיי"ש היטב: 'כי לאדם שמו'ב' לפניו נתן חכמה ודעת' - זה מרדכי וכו', כי אין טוב אלא תורה - כמבואר בפנים עיי"ש, והיינו התורה שבנגלה שהיא בחי' הטוב הפשוט, 'ולחוטא' זה המן שמכשיל את הרחוקים בחטאיו ועונותיו הנ"ל - 'נתן ענין לאסוף ולכנוס' וכו' - את הממון והניצוצות הק', אולם כל זה 'לתת לטוב' וכו' - 'בחינת התורה... כי יש כח במרדכי להוציא ממנו כל הממון וכל הניצוצות, ונעשה מזה תורה', כמבואר בפנים עיי"ש, ותורה נסתרת זו מכונה גם כן בשם 'טוב' - כי הוא הטוב הנפלא

אכן ישיג גם שער הנון, כמבואר בדברי האריז"ל [המובאים ב'שיחות וסיפורים' בסוד הפסוק: 'עלה אל הר נבו' - נ' בו, ועיי"ש בארוכה].

[ובחמובן מכותלי דבריו הקדושים בענין משה רבינו ע"ה, שאעפ"י שבתחלה לא השיג והגיע עדיין לנפלאות תמים דעים האלה של קושיית 'צדיק ורע לו', אבל 'הוא שיהיה' [מלשה"כ: 'מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה' שהוא ר"ת 'משה' כמבואר בווה"ק, ורומז על היותו לעתיד הגואל האחרון] גם במ'חלוקת ש'מאי וה'לל שבצירוף אותיותיו [ר"ת משה], כי בבחינתו זו 'גיע ויבא בזה לעתיד גם בשער הנון, ובכוח השגה זו יזכה למחות לגמרי זכר עמלק הנ"ל בימות המשיח [שהוא משה דלעתיד].

נראה כוונתו, דהנה, מרומז בסעיף ט' דמחיית עמלק תלויה בהשגת הנפלאות האלה של 'צדיק ורע לו', כי רבינו הק' מביא שם הפסוק 'ידי משה כבדים' הנאמר במלחמת עמלק, לענין זה שהידים והשמים עדיין לא נטהרו לקבל משם השגה זו עיי"ש היטב, ומשמע דכאשר יזדככו הידים והשמים בשלימות וישיגו משם את סוד הרעמים והנפלאות ימחה זכר עמלק לגמרי [ויתבאר כל זה להלן אות כ'].]

ושגם למרדכי [המבואר בתורה דידן שהוא סוד המלכות דקדושה] שהוא בחי' נשמת משה (דלעתיד) כידוע בחז"ל ובכתבי האריז"ל [וראה גם בתורה י'] נמשך קצת ההארה הזאת דמשיח והשגת שער הנון, כנודע

ביאור משולב צח וקל בספר ביאור הליקוטים ❧ עיינות ותהומות ❧ נח

יותר, שבסתרי תורה הנ"ל - דעל ידי שמרדכי מוציא ניצוצות הק' מהמן עמלק, ונעשה מהם סתרי תורה, אזי נתהפך הרע לטוב גדול ונפלא יותר מהטוב הפשוט^{טז}.

טז יתכן כי כוונת ר"א לחדד דהגם שבחי' מרדכי כשלעצמו [כלפי אסתר] הוא בחי' נגלה [כמבואר בתורה י'], ולכן הוא עצמו מכונה בשם 'טוב' [לאדם שטוב לפניו] כי הוא עצמו במדרגת ה'צדיק וטוב לו', מ"מ זכה לדעת את שלום אסתר וקיבל הארה מבחינתה (כלשון ר"א: 'נמשך קצת ההארה הזאת'), אשר היא בסוד אשת חיל וסתרי תורה, בחי' 'צדיק ורע לו', ומצידה השיג את הטוב הנפלא יותר [טוב לפני אלקים], ויתבאר עוד להלן.

